VITT. EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
130
D
3

130.D.3

Iordanus Brunus Nolanus.

DE SPECIE-RVM SCRVTINIO ET LAMPADE COMBINATORIA RAYMVNDI LVLLII

Doctoris Heremitæ omniſcij, propè modumque diuini.

Ad Usum N.ri

A.D. 1780.

VITTORIO EMANUELE
IN ROMA

PRAGÆ.

Excudebat Georgius Nigrinus,

Anno: M. D. LXXXVIII.

ILLVSTRISSIMO EXCELLENTISSIMOQ. D. DON GVILHELMO A S. CLEMENTE, EQVITI ordinis S. Iacobi de Eſpata, Sereniſſimi Hiſpaniarum Regis Catholici à conſilijs, eiusdemq; ad Cęſaream Rodolphi II. Imperatoris Maieſtatem Legato

IOR. BRVNVS. NOL. S. D.

QVemadmodum animalia muta, quamuis laudatis orta parentibus, non ullus generoſa exiſtimabit, niſi fortia, ita homines appellari nobiles iure nequeunt, ni ſi propria extiterint virtute comendati. Ideo tribus à Platone enumeratis ſub nobilitatis genere ſpeciebus, Prima,

quæ à ſapientibus, probis, deriuat atq; iuſtis. Secunda, quæ ab Heroibus & Principibus. Tertia, quæ ab ijs qui vel bellica negocia præclarè geſſerũt, vel certaminũ coronas reportarunt, in poſteros effunditur. Quarta tandem illa ſpecies ab eodem omnium præſtantiſſima iudicatur, qua quis per ſe animi magnitudine multitudinem antecellit: ſecus etenim diſpoſito (ſi quando cum ſuis maioribus conferatur) haud iniuria Perſianum illud auribus inculcabitur.

Hic petit Euphratem iuuenis, domitiq; Bataui
Cuſtodes aquilas armis induſtrius: At tu
Nil niſi Cecropides, truncoq; ſimillimus Hermæ.
Nullo quippé alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua viuit imago.

Illud optime cauiſti (Generoſiſſime, admodumq; magnanime Domine) ne ſolo hereditario maiorum tuorũ ſplendore clarus, minus propria, in te exorta, & à te ipſo comparata omnis generis claritate tot rationibus eniteſceres atq; numeris, quot certè tum, quia

quia manifeſti ſunt, tum quia maiores quam huic loco congruente compendio & orationis stylo tractari poſſint atq; debeant, recenſere prætermittam. Ea ipſa ſunt in cauſa vt cum Principi huic Lulliano ingenio, meiſq; circa eundem ſtudijs patronum, qui tum iudicio, tum authoritate polleret explorarē, vſq; adeò illuſtris excellentia potiſſimè omniū exoptanda viſa eſt, vt cuius patrocinio ſublimis huiſce artis ſtudia committerem, ne fortè cuipiam ſurdo fabulam narrare, cæco ſpeculum præſentare, vel Therſiti ducis Achillis arma offerre conſpicerer. Ad Heroicum ergo genium & ingenium veſter hic, veſtraſq; Lullius confugiens ita (mihi certè perſuadeo) ſuſcipietur, quemadmodū ipſi ad veſtros tanquam ad proprios lares hilariore ſpiritu cōtigit aduentare: vbi non minus compertum eſſe video me ſuper illius adinuentionem excolendam elaboraſſe, cuius intelligentiæ diuinitatem ſummi philo

ſophorum principes vt olim conſueuere; ita & in poſterum admirari, perſequi, & imitari perpetuò debebunt: à quo quantò diuiniora atq; profundiora, tantò paucioribus peruia minuſq; nota ingenia myſteriorum, quæ in multiplici doctrinæ torrente deliteſcunt, fontes hauxiſſe fatentur: A cuius ſufficientia ebibita nomen atq; gloriam plurimi ſibi comparare ſtuduerunt, qui proprijs ſuper hæc commentarijs non tam Lullium declarare, quam vel per ad tentatum Lullium nomen proprium illuſtrare elaborarunt. Iam quid tandem ego ſuper ipſo præſtiterim, veſtrum & aliorum qui intelligentiæ lumine non ſunt orbati eſto iudicium. Sub duobus nempe hiſce Lampadis & Scrutinij titulis ea certè complectimur quæ ad artes omnes Lullij inquirendas, intelligendas, nec ſine iudicio proſequendas ſufficere ijs facilè poſſunt, qui vel mediocriter in ſignificationibus terminorum vulgaris philo-

ſophiæ fuerint verſati. Hic namq; integrè expreſsiſſe videmur, quidquid præſtantiſſimus author iſte in multis complectitur artibus, in quibus idem inuentum, nunc per vnam (vt ipſe loquitur) viam, nunc per aliam nititur aperire; in iſtam quippè compendiū contraxiſſe credimur, quicquid idem pluribus ad diuinæ combinatoriæ artis complementum inſinuat, in artibus Breui, Magna, Inuentiua, Demõſtratiua, Mixtionis principiorum, Auditus Cabaliſtici, Arboris ſcientiæ, & alijs ſi quæ aliæ (ut certe extare debent) extant eiuſdem argumenti plurimæ. His addam aliquid permagni momenti quod ſub predictis inſcriptionibus Auditus Cabaliſtici, & Septēplicis arboris diuinus vir iſte occuluit & obſignauit, quæ propèdiem (volente Deo) ſub titulo Lampadis Cabaliſticæ, huic cognatæ arti ſubnectendæ in lucem producam, quò ſub eodē illuſtriſſimæ excellentiæ tuæ præſidio, atq; fauore queāt tutiſſimè conſiſtere.

Accipiat interim à me quidquid hoc operis eſt. quod hoc principio eã vo-luntatis & obſeruantiæ erga ſe meæ admoneat. Deum omnipotentem præcor, vt eiuſdem vitam & actiones in dies magis atq; magis ad ſuam gloriam, & Reipub. ſalutem fortunando promoueat. Pragæ X. Iunij M. D. LXXXVIII.

De Lulliano ſpecierum ſcrutinio.

Cap. I. Propoſitum.

PAEnicius inſpicienti conſtat omnem artem omnemq; diſciplinam, ob id quod, vel naturam imitatur, vel hanc exorbitantem corrigit, aut aduerſã impedit; primó principia quædam & elementa ſuſcipit, Secundó eadem in ſimpliciores combinationes adcopulat, Vltimó magis multiplices atq; varias é ſimplicibus educit complexiones, é quibus certé ſpecificæ ſuboriuntur rerum differentiæ, quales numeris huiuſce generis comparantur.

Horum certé omnium artificioſa comprehenſio in huiusmodi ſcrutinij diſpoſitione, quam Lullius primó delineando & inumbrando inuenit, à nobis tandẽ proprijs coloribus inſpicienda obijcitur.

Cap. II. De artis elementis.

ARtis huius Alphabetum nouem dumtaxat complectitur elementa, quorum ſingula vi-

	B	C	D	E	F
Sub.	*Deus,*	*Angelus.*	*Cœlum.*	*Homo.*	*Immaginatiuum.*
præ. ab.	*Bonitas.*	*Magnitudo.*	*Duratio.*	*Poteſtas.*	*Sapientia.*
præ res.	*Differentia.*	*Concordantia.*	*Contrarietas.*	*Princip.*	*Medium.*
Queſt.	*Vtrum.*	*Quid.*	*Dequo.*	*Quare*	*Quantum.*

	G	H	I	K
Sub	*Senſitiuum.*	*Vegetatiuum.*	*Elementatiuum.*	*Inſtrumentatiuum.*
præ ab.	*Voluntas.*	*Virtus.*	*Veritas.*	*Gloria.*
præ res	*Finis.*	*Maioritas.*	*Æqualitas.*	*Minoritas.*
Queſt.	*Quale.*	*Quando.*	*Vbi.*	*Quomodo, Cumque.*

cibus quatruplicis ſignificati ſubminiſtrant.

Cap. III. De prima Figura.

Figura prima quæ A elemento notatur, abſolutá complectitur prædicata, quæ de ſubiecto quocunq; affirmata, vel negata, quiditatiué vel denominatiué, in concreto vel in abſtrato, conuertibiliter vel inconuertibiliter, in recto vel in obliquo enunciantur: ipſum notatur in figura per lineas á punctis circumferentiæ ſingulorum elementorum ad omnia: quod uidelicet hæc non modó de alijs omnibus extra figuram, ſed etiam ſingula de cæteris vniuerſis in figura conſtitutis prædicantur.

Cap IIII. De ſecunda Figura.

Secunda figura per T elementū notatur, vtpoté quæ ex trium complicatorum triangulorum ordine conflatur, ad quorum angulorum terminos termini omnes relatiui uelut ad propria capita referuntur, quam ſané relationem contemplari poſſumus.

In	*iuo*	*vtpoté*	*principiatiuo*
	abili		*principiabili*
	ante		*principiante*
	are		*principiare*
	ato		*principiato*
	ando		*principiando*

Quæ ſũt
- *Forma ſeu principium formale*
- *Subiectum ſeu materiale principium*
- *Efficiens ſeu agens*
- *Actio ſeu operatio*
- *Actus ſeu effectus*
- *Agendum ſeu finis*

Cap. V. De tertia Figura.

PRoprium ſui ſignificatiuum tertia figura non habet elementum, ipſa quippe ſyllabicum in hac arte & primum combinationis genus exprimit, quatenus ex duorum elementorum coitu plurimi intentionum fætus propagantur vbi ſumitur

Vel Abſolutum cum abſoluto. Vel Abſolutum cum reſpectiuo. Vel Reſpectiuum cum reſpectiuo. Vel reſpectiuum cum abſoluto.
Et hæc: Vel adiectiuè Vel ſubſtantiuè. Et ita: Vel ex parte vnius, Vel ex parte alterius termini. Qui ſummuntur Vel in recto, Vel in obliquo Aut utriq;, Aut horum alter. Significando Vel concretiuè, Vel abſtractiuè. Idq; Vel Simpliciter, Vel contractiuè. & Figura Vel prima, Vel ſecunda.

Cap. VI. De Quarta Figura.

Figura quarta tribus concentricis efformata circulis fæcundiſſima eſt tabulæ generalis mater. Hæc, vt expreſſimus in libro de Architectura, ſeptem admittit reuolutiones pro totidem domorum fabrefactione.

Prima conſtituitur cum ſub B circuli ſuperioris immobilis ponitur C circuli medij & D circuli inferioris, cauſando ſeptem cameras. Secunda cum ſub B circuli ſuperioris ponitur D circuli medij & E circuli interioris. Tertia cum ſub B circuli ſuperioris ponitur E circuli medij & F circuli interioris. Quarta cum ſub B circuli ſuperioris ponitur F circuli medij & G circuli inferioris. Quinta cum ſub B circuli ſuperioris ponitur G circuli medij & H interioru. Sexta cum ſub B circuli ſuperioris ponitur H circuli medij & I circuli inferioris. ſeptima cum ſub B circuli ſuperioris ponitur I circuli medij & K circuli interioris.

Domus Prima ſeptem ordinibus conſtans habet 28. cameras

7	6	5	4	3	2	1
Bcd.	bce.	bcf.	bcg.	bch.	bci.	bck
Bde.	bdf.	bdg.	bdh.	bdi.	bdk.	
Bef.	beg.	beh.	bei.	bek.		
Bfg.	bfh.	bfi.	bfk.			
Bgh.	bgi.	bgk.				
Bhi.	Bhk.					
Bik.						

Domus ſecunda ſex ordinibus conſtans habet 21. cameras.

Secunda domus conſtituitur cum ſit reuolutio duorum internorum circulorum circuli immobilis. collocato primò ſub eo D circuli medij & E circuli infimi. Secũdó E medij, F infimi. Tertió F medij, G infimi. Quartó G medij, H infimi. Quintó H medij, I infimi. Sextó I medij, K infimi.

6	5	4	3	2	1
cde.	cdf.	cdg.	cdh.	cdi.	cdk.
cef.	ceg.	ceh.	cei.	cek.	
cfg.	cfh.	cfi.	cfk.		
cgh.	cgi.	cgk.			
chi.	chk.				
cik.					

Domus tertia 5. ordinibus conſtans 15. cameras.

Tertia

Tertia domus conſtituitur reuolutione duorum internorum circulorum ſub D circuli immobilis. Primó collocata ſub eo E circuli medij & F infimi. Secundó F medij, G infimi. Tertió G medij, I infi. Quartó H medij, I infi: Quintó I medij, K infimi.

5 4 3 2 1.
def. deg. deh. dei. dek.
dfg. dfh. dfi. dfk.
dgh. dgi. dgk.
dhi. dhk.
dik.

Domus quarta quatuor ordinibus conſtans, habet 10 cameras.

Quarta domus fit reuolutione duorum circulorum ſub E circuli immobilis, collocato Primó ſub eo F circuli medij & G inferioris. Secundó G medij, H infimi. Tertió H medij, I infimi. Quartó I medij, K infimi.

4 3 2 1
Efg. efh. efi. efk.
egh. egi. egk.
ehi. ehk.
eik.

Domus quinta tribus conſtans ordinibus, habet 6 cameras.

Quinta

Quinta domus fit cum Primó ſub F circuli immobilis collocatur G circuli medij & H infimi. Secundó H medij, I infimi. Tertió I medij, K infimi.

fgh. fgi. fgk.
fhi. fhk.
fik.

Domus ſexta duobus ordinibus conſtans, & tribus cameris.

Sexta domus fit primó ſub G immobilis collocato H medij & I infimi. Secundó I medij, K infimi.

1 2
ghi. ghk.
gik.

Domus ſeptima: vnius cameræ.

Septima domus fit moto ſub H circuli immobilis I medij, K infimi.

1
hik.

Comp.

Ex reuolutione igitur circulorum quartæ figuræ, reſultant octo & viginti domus: quarum Prima ſeptem habet ordines & 24. cameras. Secunda ſex. ordines 21. cam: Tertia quinq; ordines 15 ca: Quarta quatuor ordines 10. cameras. Quinta tres ordines 6. cameras. Sexta duos ordines 3 cameras. ſeptima vnam cameram.

De tabula

De tabula magna. Caput VII.

TAbula magna octoginta quatuor columnis conſtat, iuxta totidem camerarum numerum quæ in 28. ſunt ordinibus, qui ſunt in ſeptem domibus, à ſeptem reuolutionibus in quarta figura conſtitutū.

Quælibet autem columna ex 24 cylindris, & horū ſinguli quattuor conſtant membris. Vnde quaternarium ductum per 24, reddit 96 membra.

Cylind. XXIIII. ſunt BCD. CBD. DBC. BDC, CDB. DCB. BBC. BBD. CCB. CCD. DDB. DDC, BCC. BDD. CBB. CDD. DBB. DCC. BCB. BDB. CBD. CDC. DBD. DCD.

Singula cylindrorū quatruplici ipſius T ſituatione, quatuor membra ſibi aſciſcunt. Aut n. eſt ante elementum primum TBCD. Aut poſt primum ante ſecundum BTCB Aut poſt ſecundum ante tertium BCTB. Aut poſt tertium BCDT. Elementa ante T ſignificat prædicata abſoluta. Elementa poſt T, reſpectiua ſignificant prædicata.

Ordo eſt ut T primó ſit primum. Secundó Secundū. Tertió Tertium. Quartó Quartum.

BCD.	COLVMNA.	DCB.	
tbcd	*diff. conc. cont.*	*tdcb*	*cont. conc. diff.*
btcd.	*bon conc. cont.*	*dtcb*	*dur. conc. diff.*
bctd	*bon. mag. cont.*	*dctb*	*dur. mag. diff.*
bcdt	*bon. magn. dur.*	*dcbt*	*dur. mag. bon.*
BCD		BCB	
tcbd	*conc. diff cont*	*tbcb*	★
ctbd	*magn bon. cont.*	*btcb*	*bon. conc. diff.*
cbtd	*magn. bon. cont.*	*bctb*	*bon. mag. diff.*
cbdt	*magn bon. dur.*	*bcbt*	★
DBC		BDB	
tdbc	*cont. diff. conc.*	*tbdb*	★
dtbc	*dur diff. conc.*	*btdb*	*bon. cont. diff.*
dbtc	*dur. bon. conc.*	*bdtb*	*bon. dur. diff.*
dbct	*duo. bon magn.*	*bdbt*	★
BDC.		CBC	
tbdc	*diff. cont. conc.*	*tcbc*	★
btdc.	*bon. cont. conc.*	*ctbc*	*mag. diff. conc.*
bdtc	*bon. dur. conc.*	*cbtc*	*magn. bon. conc.*
bdct	*bon. dur. conc.*	*cbct*	★
CDB		CDC	
tcdb	*conc. cont. diff.*	*tcdc*	★
ctdb	*mag. cont. diff.*	*ctdc*	*mag. diff. conc.*
cdtb	*magn. dur. diff.*	*cdtc*	*magn. dur. conc.*
cdbt	*magu. dur. bon.*	*cdct*	★

DBD

DBD	
tdbd	★
dtbd	*dur. diff. cont.*
dbtd	*dur. bon. cont.*
dbdt	★
DCD	
tdcd	★
dtcd	*dur. conc. cont.*
dctd	*dur. mag cont.*
dcdt	★
BBC	
tbbc	★
btbc	*bon. diff. conc.*
bbtc	★
bbct	★
BBD	
tbbd	★
btbd	*bon. diff. cont.*
bbtd	★
bbdt	★
CCB	
tccb	★
ctcb	*magn. conc diff*
cctb	★
ccbt	★
CCD	
tccd	★
ctcd	*magn. conc. cont.*
cctd	★
ccdt	★
DDB	
tddb	★
dtdb	*dur. cont. diff.*
ddtb	★
ddbt	
DDC	★
tddc	★
dtdc	*dur. cont. conc.*
ddtc	★
ddct	★
BCC	
tbcc	★
btcc	★
bctc	*bon. magn. conc.*
bcct	★
BDD	
tbdd	★
btdd	★
bdtd	*bon. dur. cont.*
bddt	★

CBB		DBB	
tcbb	★	tdbb	★
ctbb	★	dtbb	★
cbtb	magn. bon. cont,	dbtb	dur. bon. diff.
cbbt	★	dbbt	★
CDD		DCC	
tcdd	★	tdcc	★
ctdd	★	dtcc	★
cdtd	magn. dur. cont.	dctc	dur. mag. cont.
cddt	★	dcct	★

Hic uanam intelligimus combinationem, vbi T non medjat inter geminatas literas.

De vtilibus & inutilibus combinationibus.

DE octo igitur, quæ habentur iſtius columnæ membrorũ duodenarijs: quatuor duntaxat extant vtilia.(Ratio cuius eſt inde manifeſta, quia fruſtra eiuſdem prædicati ſignum geminatur in ipſis quæ per ſtellarum adiectionem ſunt in columna denotata) Duodenarium primùm ex tribus primis cylindris extrahitur. Secundum de ſex ſequentibus ſecundis. Tertium de duodecim tertiis & vltimis.

Hæc columna 100. membrorum, cuius 48. diximus

*mus eſſe vtilia fæcundior eſt, quam columna Lulli-
ana quæ 20. tantum conſtat membris in vnico cy-
lindro. Accidit autem nobis eam ditaſſe extra eam
rationem, qua Raymundus potuit omiſiſſe cætera
membra, quia inutilem eiuſdem fieri videbat repe-
titionem quandoquidem dicere BCD. id eſt bonitas
magna durans: & dicere CBD. id eſt magna boni-
tas durans, idem eſt. Nos verò Raymundi ordinē
& ſufficientiam non improbamus, & fatemur in ſuo
vigenario omnia tandem contineri quidem, ſed cæca
& ipſi Lullio fortaſſe etiam occulta, vel minus con
ſiderata. Poſtquam igitur combinationes, quæ ex
quatuor iſtis elementis & ordinatis fieri poſſunt, ex
tendimus: quæque ex iis omnibus frugales extent
patefactum eſt, diſcurratur columna ſumendo
primum elementū ſubſtantiuè, duo reliqua adiecti-
uè dicendo. Bonitas magna durans, quæ ſignifica-
tur in B C D, nonne vtiliſima, & etiam pro ratione
complementi diſcurſus neceſſaria eorundem elemen
torum alia ordinatio fiet dicendo. Magnitudo bona
durans cuius ſignum eſt CBD? non eſt ſanè eiuſdem
repetitio. Similiter vnquam non erit eiuſdem repe-
titio, ſi certa quadam lege diſponantur termini tres
per adiectiuum et ſubſtantiuum, rectum & obliquū,
vt ea lege ſe habeat vnum membrum, qua aliud:*

 Vel ſi

Vel ſi omnia membra pariformiter capiantur, nunquam eiuſdem fiet repetitio: & non incidemus in neceſſarij omiſſionem, ſicut cum poſito BCD. contemnitur CBD.

Numerus Legum.

LEges veró quibus vniformiter diſcurritur columna, ſunt octo. quarum Vna eſt ſumpto primo termino adiectiué, reliquis duobus ſubſtantiué. 2 Alia eſt ſumpto primo termino ſubſtantiué, duobus alijs adiectiué. 3 Alia ſumpto primo & ſeſecũdo termino ſubſtantiué, tertio adiectiué. 5 alia ſumpto primo & tertio adiectiuè ſecundo ſubſtantiuè 6 Alia ſumpto primo & tertio ſubſtantiuè ſecundo adiectiuè. 7 Alia ſumptis omnibus adiectiuè 8 Alia ſumptis omnibus ſubſtantiuè.

Multiplicatio Legum

Prapoſitæ octo leges, per variam obliqui & recti, abſtracti concretique diſtributionem: vtiliſſimas 64. propoſitionum conſiderationes, quibus ſubiectum problema poteſt examinari, conſtituunt. Stante n. primo termino adiectiuè, ſecundo & tertio ſubſtantiuè dicitur.

BCDT

B C D T

Bonum magnitudinis durationis.
Bonum magnitudine durationis.
Bono magnitudinis duratio.
Bonum magnitudinis duratione.
Boni magnitudo durationis.
Boni magnitudinis duratio.

Primo Subſtantiuè. 2. & 3. adiectiuè.

Bonitate magna durans.
Bonitate magnum durans,
Bonitate magni durans.
Bonitas magna durans.
Bonitas magni durantis.
Bonitas magno durans.
Bonitas magna durantis.
Bonitatis magnum durans.
Bonitatis magna durans.

Primo & 2 adiectiuè, 3 Subſtantiuè.

Bonum magni duratione.
Bono mangna duratio.
Bono magni duratio.
Bonum magnum duratione, i per duration.
Bonum magnum durationis.

Bonum magnæ durationis.
Boni magna duratio.
Boni magni duratio.

Primo & 2. Subſtantiuè 3. adiectiuè.

Bonitas magnitudine durans.
Bonitate mangnitudo durans.
Bonitate magnitudinis durans.
Bonitas magnitudinis durans.
Bonitas magnitudinis durantis, .i. quæ durat.
Bonitas magnitudinis durantis .i. eius quod durat.
Bonitatis magnitudo durans.
Bonitatis magnitudine durans.
Bonitatis magnitudinis durans, id eſt de bonitate magnitudinis id quod durat.

Primo & 3. adiectiuè 2. Subſtantiuè.

Bonum magnitudine durantis.
Bono magnitudo durans.
Bono magnitudinis durans
Bonum magnitudinis durans.
Bonum magnitudinis durantis, i. quæ durat.
Bonum magnitudinis durantis i. eius quod durat.
Boni magnitudinis durans, i. de bono magnitudinis id quod durat.
Boni magnitudo durans.

Primo & 3. ſubſtantiuè. 2. adiectiuè

Bonitas magna duratione.
Bonitas magna durationis.
Bonitas magni duratione.
Bonitas magna durationis.
Bonitatis magna duratio.
Bonitatis magni duratio.
Bonitatis magna duratio.
Bonitate magna duratio.
Bonitate magni duratio.

Omnibus adiectiuè ſumptis.

Bonum magnum durans.
Bonum magnum durantis.
Bonum magni durans.
Bonum magni durantis.
Boni magnum durans.
Boni magni durans.
Bono magnum durans.
Bono magno durans.
Bono magni durans.

Omnibus ſubſtantiuè ſumptis.

Bonitas magnitudinis durationis.
Bonitas magnitudine durationis.

Bonitatis magnitudinis duratio.
Bonitatis magnitudine duratio.
Bonitatis magnitudo durationis.
Bonitate magnitudinis duratio.

INDVCTIO.

Hoc quod completum eſt in B C D T. *quod eſt vnum membrum primi cylindri huius columnæ: intelligant completum in* B C T D. B T C D. T B C D. *quæ ſunt reliqua eiuſdem Cylindri membra. Identidem fiat in aliis cylindrorum membris, tum columnæ iſtius, tum aliarum omnium. Vbi illud perpetuò aduertendum, ut è tribus terminis vnus in recto capiatur: & ideò tres termini pluribus modis 64. nunc poſitis non inflectuntur facilè.*

Multiplex terminorum acceptio

Nec te pretereat quod terminus primus hoc in loco .i. in columna iſta per B *ſignificatus Aliquando ſumitur ſecundum ſe, vt cum quæſtio eſt de bonitate. Quandoq; ſumitur cum alio incomplexè ſumpto, vt cum quæſtio eſt de bonitate mundi, de bono naturæ, de bono ſummo. Aliquando*

ſumitur

ſumitur cum alio complexè ſumpto, vt cum quæſtio eſt de bonitate æternitatis mundi. Omnis enim quæſtio de ſubiecto aliquo. Aut ſumitur ſine aliquo, quod verbo adiaceat. Vt, an, quid, de quo, quare &c. mundus eſt? Aut ſumitur cum vno adiacente. vt an, quid, de quo. &c. mundus eſt æternus? Aut ſummitur cum duobus vel pluribus adiacentibus: vt an, quid, quomodo; bonum eſt mundum eſt eſſe in æterna concordantia & differentia &c. De *aliorum membrorum primis terminis, idem eſt iudicium. Item ſicut ipſum* B, *quod ponitur pro ſubiecto tripliciter ſumi poſſe dicitur, ita tripliciter poſſe ſumi cæteros terminos (vt in hoc loco* C D*). intelligatur. Ipſum veró in vno de monſtraſſe ſufficit.*

Hoc pacto veluti confuſam, obſcuram & imperfectam tabulam: diſtinximus, clarificauimus, & perfecimus.

CAPVT. De terminorum artis formatione.

QVoniam veró artis huius vſus abſq; terminorum Alphabeti prompta, et ordinata comprehenſione difficillimus eſt, ob eam cauſam hoſce figurationis canones inſtituimus.

Nouem

Nouem ex facie benè notos homines adſciſcito; quorum ſingula nomina vel propria, vel tua inſtitutione appropriata à ſingulis horum elementorum initium ſumant: vt pro B Brutus, pro C Cæſar. quatenus promptè eodem quò hæc occurrunt, occurrere poſsint ordine.

II. His pro nouem ſubiectorum ſignificatione, nouem ſigillatim adtribuantur dignitates vt B Deum, ſignificet Brutus Sacerdos, C Angelum, Cæſar Nuncius.

III. Iiſdem ad ſignificanda abſoluta prædicata totidem cognata ſint inſtrumenta vt B Lux ſignificet Bonitatem C. Globus, ſignificet magnitudinem.

IIII. Iidem pro notandis reſpectiuis prædicatis totidem proprias intelligantur ſuſcipere operationes: vt B Differentiam, ſignificet Diſputans, C concordantiam, placans.

V. Illis etiam pro quæſtionibus notandis adſtent res, vt pro B, Vtrum, Vtres. pro C Quid? Latibulū.

VI. Simili ratione prouidendum vbi ſimplex, vel multiplex Virtutum & Vitiorum & aliorum, quæ ſub Inſtrumentatiuo continentur, alphabeta, cupias multiplicare: adſtent enim ſingulis dictorum virorum, pro his Pueri 9. pro alijs Puellæ nouem

uem, pro iis ſenes nouem, pro aliis tot bruta, vel tot alius generis alia.

VI. Omnia tum quó promptius & expeditius oculis obiiciantur, tum etiam quó tabulam felicius valeas explicare in nouem locis comunibus ſituata intelligas, quorum mox ſingula in quatuor particulares ſedes diſtribuantur: vt ita per hæc columnarum partes deducantur, & varia ipſius T ſituatio operantem non interturbet aliquando.

Sequitur Typus ex tribus de triginta noſtris ſigillis Interprete, Conbinante, & Peregrino: atq; eſt fæcundiſsima innumerabilium inuentionum ratio, vt & hinc acutus inſpector colligere valebit.

	B	C	D	E
VIR	*Brutus*	*Caſar*	*Dioniſius*	*Erneſtus*
LOCVS	*In templo*	*In tribunali*	*in Academia*	*in Triclinio*
DIGNI.	*Sacerdos*	*Nuncius*	*Aſtrologus*	*Sponſus*
INSTR.	*Lux*	*Globus*	*Columna*	*Sceptrum*
ACTIO	*Diſputat*	*Placat*	*Pugnat*	*Exorditur*
RES ADS.	*Vtres*	*Latibulum*	*Fons*	*Tortura*

	F	G	H	I	K
VIR	*Fabius*	*Gyges*	*Horatius*	*Iulius*	*Karolus*
LOCVS	*In Circo*	*In Lacu*	*In horto*	*In fornace*	*In theatro*
DIGNI.	*Eques*	*Piſcator*	*Aſtrologus*	*Chimicus*	*Miles*
INSTR.	*Liber*	*Harpago*	*Gladius*	*Speculum*	*Corona*
ACTIO	*Interponit*	*Plicat*	*Inſerit*	*Contemperat*	*Obtruncat*
RES ADS.	*Lances*	*Color*	*Horologium*	*Archa*	*Forma Nodus*

In locis comunibus anguli, ſeu particulares quatuor ſedes.

IN	*Templo*	*Altare*	*Lauacrum*	*Menſa*	*Sepulchrum*
	Tribunali	*Solium*	*Sedile*	*Suggeſtus*	*Oratorium*
	Academia	*Biblioteca*	*Menſa*	*Cathedra*	*Pulpitum*
	Triclinio	*Lectus*	*Promptuariũ*	*Lauacrum*	*Cænaculum*
	Circo	*Equus*	*Lances*	*Sella*	*Pabulum*
	Lacu	*Fuſcina*	*Cimba*	*Rhetia*	*Velum*
	Horto	*Sporta*	*Raſtrum*	*Puteus*	*Ligones*
	Fornace	*Cucurbita*	*Carbones*	*Alumina*	*Teſtæ*
	Theatro	*Scuthum*	*Currus*	*Tormentum*	*Caſsis.*

IORDANVS BRVNVS NOLANVS.

DE LAMPADE COMBINATORIA Lulliana.

Cap. I. Proæmium.

QVONIAM *uulgatum ſatis eſt in arte* Lullij *eiuſcemodi uniuerſalia principia contineri, ut ijs iactis ueluti fundamentis, de quolibet ſcibili omnibus numeris examinando, confirmando & defendendo, aptè inquirere, copioſè inuenire, maioriq; certitudine iudicare poßimus*: Difficilia *enodabo, confuſa diſtinguam, abdita aperiam, obſcura elucidabo.* Licet. n. *libentius aliquid ex nobis inuenire, & unicuiq;, pro more, ſui laboris & induſtriæ fructum relinquere, quam in alienas fruges excolendas atq; triturandas manum conuertere nobiſcum conſulatur: nihilominus tamen conſiderantes artem iſtam talem quidem eſſe,*

qualem

qualem diuinus certè Genius rudi incultoq́; inſinuauit heremitæ, quæq́; à plusquam ſatis craſſo & idiota profecta uideatur, id tamen continet quod tanto alicuius famoſi Atticè loquetis in hoc genere ſtudium antecellit, quantò triticeæ meſſes hordeaceas: indignum iudicauimus hoc opus tandem ad lucem aduerſus obruentum tenebrarum reluctans inuidiam, opprimi, fruſtrari, deperdi. Illud ergo adhibuimus ſtudium, ut planè Cimmericum illuſtraremus, claudicantem erigeremus, nutantem confortaremus, totiesq́; à temporum iniuria ueluti retroactum ad propoſitam metam perduceremus. Diſertorum interim humaniſtarum Grammatiſtarũ ue maieſtatem ſuppliciter deprecamur, ut pro diuerſorum ingeniorum fructibus comparandis, pacificè nos permittant in proprijs uerſando terminis, magis ueram, certeq; optimam ipſiſſimamq; , quam ornatam, fucatam, & certè inanem, atq; in hoc propoſito uaniſſimam perſequi loquendi formulam, Illudq; (ſi falli nolint) nobis credant, quod quantum ſuo (ſi dijs placet) Tulio conſultum eſſet, à ciuilibus cauſis ornata cum perſuaſione, et aulica forenſiq; cultura euentilandis, ad intentandas ſerias digniſſimasq; rerum ſpeculationes, ad principiorum eſſentialium proprietates, ita ut melius fieri poteſt propriè explicandas inclinare: tantum certè operepræcium eſſet ab ea (in qua tam mira-

mirabiliter ille excelluit) eloquentia deflectere. Quemadmodum & quantò ſapientia grauioris matronæ ſpecimen edere debet, tantò à cincinnulis puellarum, compictoq; meretricum cultu diſtet oportet.

Nouarum intentionum repertorem antiquam perſequi ſermonis formam, rara & inaudita uulgaribus conſuetisq; dictionibus in quibusdam propoſitis aperire, nil aliud eſt præterquam ut manibus impalpabilia contrectare. Sit igitur utlibet hiſce qui ſe bonarum artium profeſſores iactitant propter ſermonis (ut aiunt) infantiam Lullius eo quidem comtemptibilior quò etiam in acceſſibilior: nos ad ea quæ ſub ſylenis hiſpidis meliora contineri nouimus fouenda, defendenda et pro principalibus ingenijs conſeruanda non ſegniter animũ aduertamus malimusq; interdum uelut è matris naturæ manibus de limoſa terra probatũ aurum, (quod nullus niſi mente captus contempſerit) arripere, quam ad floridos tam fortè affabrè intextos humaniſtarum calathos, in quibus in pulueruIentis gymnaſijs, puerorumq; culinis deprompta, parta, elaborataq; ſtercora continentur, manus admouere uel oculos conuertere dignemur, adulti.

Interim non dubito diligentiam noſtram pluribus non malè diſpoſitis futuram gratiſſimam, utpotè quæ à deſperatione finis conſequendi, in

quę ars iſta collineat eripit, inq; ſpem minimè uanā promouet, & perducit ad ſcopū: Nec minus de fauoris patrocinijq; noſtri cura ergaLullianum adinuentum æquos iudices malè definituros reformido, utpotè qui id præſto quo mihi occultum aperienti, confuſam maſſam in ſeriem certā diſtribuenti, trūcum perficienti, mancum integranti, non minus debeatur, quam primo adinuentori. Ita enim intentiones eius diſponimus, ut non Philoſophis excultisq; ingenijs modò è pomerio Lulliano fructus legere liceat: ſed quibuscunq; excolendis & ad philoſophandum non prorſus ineptis, ut ijdem exporrigantur efficimus: quatenus quilibet iuxta proprij ſenſus facultatem eam poſsit nactus eſſe methodum atq; rationem, qua ad unam materiam ſeu conſiderationis ſubiectum, conceptus ita per infinitum ualeat extendere atq; multiplicare, ut & ad numerorum elementorumq; infinitas progredi licet aſſumptiones coaſſumptionesq; faciendas. Hinc ſpeculatiuarum facultatum terminos adepti ad eandem concluſionem ſeu poſitionem innumeras exſuſcitare conſiderationes & argumenta, & ad idem argumentū innumeras opponere ſolutiones facillimè poterunt, dummodò uel diſcurſum benè à natura comparatum habeant, uel arte aliqua ratiocinandi formulam mediocriter fuerint aſſequuti.

Cap. II.

DE ORDINE, ET PROcedendi modo.

I. Membrum.

VVLGATA ſatis apud paripateticos cæteroſq; philoſophos eſt ſententia: quemadmodum in ijs quorum ſunt principia cauſæ & elementa ex horum eſt cognitione procedendum. Cum igitur in præſentiarum eiuſmodi nobis pertractanda occurrant, nempè quorum ſimplicia quædam ſunt cauſantia, principia, & elementa: ut ex eorundem notitia præcurrente procedamus oportet. A partibus ergo ad tota, à portionibus ad integrata regulatus intellectus in horum inquiſitione, inuentione, & conſideratione ducatur.

II. Membrum.

VT igitur in perlegendi, ſcribendiq; arte à præapparatis cognitiſq; elementis ad ſyllaba-

 rum

rum conſtitutionem, èq; conſtitutis ſyllabis ad terminorum ſeu uocabulorem prolationem manuducitur, & expreſſionem: ita & in regulanda ratione, & intellectus artificioſa formatione, à quibuſdam principijs quæ literis planè proportionantur, ad compoſitionem quandam quæ ſyllabis eſt proportionalis, èq; hac ad maioris compoſitionis terminos uelut ad integras dictiones tentanda eſt promotio.

III. Membrum.

TRibus igitur exiſtentibus intellectus operationibus ut Philoſophorum ſchola teſtatur, & per ſe ſe res ipſa inſinuat: quarum prima eſt ſimplicium apprehenſio, ſecunda compoſitio & diuiſio, ſeu uerificatio, tertia diſcurſus ſeu argumentatio: à prima ad ſecundam, à ſecunda ad tertiam eſt intentanda methodus. Eſt autem ſimplex apprehenſio actus ſiue actio intellectus qua aliquod incomplexum apprehendit, utpotè alicuius termini ſignificationem, uel ſimplicem intentionem, nempe qua terminus ipſe per ſe ſumitur & non cum aliquo alio complicatum, alioq; adiectum. Compoſitio uerò prima ſeu (quam ita propriè dici uolumus) Verificatio, eſt actus ſeu actio intellectus ſecunda, primam conſequens quæ plura

ſimpliciter

ſimpliciter apprehenſa connectit, componit: dum inuicem hæc copulata, uel ab inuicem diſsita ualet enunciare. Diſcurſus autem eſt actio ſeu actus intellectus quæ ab una ad aliam compoſitionem uel diuiſionem quæ ex talibus compoſitis diuiſisq; conſiſtit, egreditur.

IIII. Membrum.

SIMPLEX *apprehenſio fit cum terminum ſeu definitionem, nempe alicuius eſſe uel eſſentiam, concipimus abſolutè & ſecundum ſe: ut cum mente apprehendimus ſignificationem huius in complexi termini* DEVS, *ipſaq; proportionatur primo Grammaticorum apparatui, qui docet primò cognoſcere elementum* A. *Compoſitio fit cum plura ſimpliciter apprehenſa unimus, nempè ubi de uno aliud affirmamus; ut poſtquam per primam actionem nouimus quid ſignificet* DEVS, *quid ſignificet* BONVM, *mox per ſecundam noſcamus dicere* DEVS EST BONVS. *Diuiſiò fit ubi plura ſimpliciter apprehenſa concipimus non poſſe cohærere, quandoquidem noto quid ſignificat nomen* DEVS, *& quid ſignificat nomen* CORPVS, *Ducimur ad negandum alterum ab altero, dicendo* DEVS NON EST

CORPVS. & *hæc actio proportionatur ſecundo grammaticali apparatui qui docet connectere conſonantem* B *cum per ſe ſonante* A, *proferendo ſyllabam* B A. *Item duarum uel plurium conſonantium connexionem absq; uocali, eſſe mutam, cognoſcendo* B C. *nullam eſſe ſyllabam.* *Diſcurſus ſiue argumentatio eſt cum, ex uno compoſito uel diuiſo, cum, ſcilicet, ex uno affirmâto uel negato ad aliud quippiam deductiuè inde affirmandum uel negandum proficiſcimur: ut cum ex hac compoſitione ſeu affirmatione* DEVS EST BONVS, *ad aliquid aliud componendum præcedimusſiue affirmandum, dicendo* ERGO EST SVI COMMVNICAVIVVS, *uel ad aliquid diuidendum ſeu negandum, dicendo* ERGO NON INVIDET. & *hæc actio proportionatur tertio grammaticorum operi, quo in dictiones migrant ſyllabæ, & tandem in orationē conflandā dictiones multiplicantur. Sicut ergo dictiones ipſæ ſyllabas, ſyllabæq; literas præſuppcnunt: ita nullus diſcurrit niſi prius compoſuerit uel diuiſerit, nemo diuidit uel componit niſi poſtquam ſimpliciter appredehenderit.*

V. Membrum.

Præ-

PRæſens igitur pertractatio noſtra in tres præcipuas partes diſſecatur. In quarum prima de ſimpliciter apprehenſibilibus tamquam alphabetum proponentes inſtitutionem facimus. In ſecunda tanquam in ſyllabas elementa complectentes, de terminorum ad inuicem uaria cõpoſitione. In tertia tamquam ad completam lectionem uel ſcripturam promouentes, ea quæ ad argumentationis, & Lullianæ ſtructuræ perfectionem faciunt indicabimus.

Cap. III.

DE SIMPLICIBVS vocibus.

I. Membrum.

SIMPLICES ergo intentiones (quas incomplexos terminos communiter appellant) hæ ſunt, in quas propoſitio ſeu uerificatio reſoluitur, quæ ſecundum ſe ſumptæ nec uerum neque falſum ſignificant: ſine ipſis tamen nihil uerũ nihilq́;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

falſum intelligitur aut profertur: huiuſmodi ſunt nomina uel uerba quando extra propoſitionem per ſeſe capiuntur, Definitiones item, ad quarum conſtitutionem quamuis plures termini concurrere uideantur, unus tamen ſunt terminus, quandoquidem ſine copula, uerbo inquam ſubſtantiuo, ubi nulla eſt affirmatio uel negatio, nulla itidem uerificatio, nullus poterit eſſe cōplexus terminus:

Horum alij appellantur cathegorematici, alij Syncathegorematici: primi generis ſunt, qui per ſe ſumpti aliquid certi & definiti repreſentant: ſecundi uero qui non ſunt apti ad quippiam niſi cum alio iuncti termino cathegorematico ſignificandum: huius generis ſunt ſigna diſtributiua, copulæ, diſiunctiones, & (præter nomina atq; uerba) id genus alia.

Licet utrumque ſimplicium terminorum genus uſu ueniat ut uidebitur infra in rota quæſtionum, ſeu regularum ut Lullius appellat, nos in propoſitio cathegorematicorum duntaxat diuiſionem facimus.

II. Membrum.

Simpli-

SIMPLICITER ergo apprehenſibilium alia ſunt de quibus aliquid dicitur ſeu ſubiecta, alia ſunt quæ de aliquo dicuntur ſeu prædicata: hæc .n. ſunt in quæ omnis uerificatio reſoluitur: ut in hac propoſitione Mundus eſt æternus, Mundus capitur ut de quo aliquid dicitur, æternum autem ut quod de aliquo dicitur.

In omni igitur uerificatione ſeu problemate, nihil eſt quod ulterius inſpicere potiſſimum poſſimus præter duo hæc præcipua, quibus adnexi poſtmodum intelligantur modi, copulæ, non quidem ut enunciationis partes, ſed ut partium totiusq; conditiones atq; accidentia quædam.

Hic tamen pro ratione ſubiectorum & prædicatorum citrà errorem habenda, illud eſt animaduertendum, quantumuis Lullio termini unius rotæ uel illis affines atq; ſimiles ſubiecta nominentur, & alij condiſtinctæ alicuius, prædicata: non ob eam cauſam aliquid obeſt quominus mutuas uices prædicata ſubiectaq; commutare poſſint interdum: hæc enim omnia ſubiecta ſunt quatenus de ipſis aliquid dicitur, prædicata autem quatenus de aliquo dicuntur eadem. Sicut alia quæſtio eſt an quod eſt intenſiuè infinitæ potentiæ ſit Deus, & an Deus ſit infinitæ potentiæ intenſiuè.

III Mem-

III. Membrum.

Porrolicet hæc ita ſe habeāt in arte iſta, ut tamē ſit iuxtà omnes rationes ordo quidam, ſubiectorum nomine tantummodò rerum ſubſtantias et ſpecies intelligimus: nomine autem prædicatorū, ea quæ in ipſis, & circa ipſa eſſe intelliguntur uniuerſa.

Horum autem alia ſunt abſoluta, ſicut & ſubiecta ipſa abſolutū quiddam ſunt, ubi non per collationem & cointelligentiam quandam capiuntur: alia ſunt reſpectiua ſeu relatiua, quæ ſemper intellectum alicuius alius connotant & implicant.

IIII. Membrum.

ISTIS hoc pacto ſe habentibus, ad ſimplicium terminorum ſufficientiam capiendam præordinauit elementaria quædam Lullius, in quorum uno per elementa nouem deſignantur uniuerſa ſimpliciter apprehenſibilia ſubiecta. in duobus ſimplicia prædicata. in alio termini Syncathegorematici qui adinuentionis ordini atq; materiæ ſubminiſtrant.

CAP. IIII.

DE SIMPLICITER Apprehenſibilibus ſubiectis.

I. Membrum.

Hic ſubiectorum nomine intelligimus tum ea de quibus principaliter aliquid affirmatur uel negatur, uerè dicitur uel falsè, tum etiam hæc quæ principaliter entitatem habent atq; ſubſistētiam. in his enim uniuerſa quæ ſunt ſubſtantia & per modum ſubſtantiæ ſignificantur, cum iſtis identificantur, ad iſta reducuntur, inque iſtis compræhenſa intelliguntur: uniuerſa quoq; aut horum ſunt Species, aut Differentiæ, aut Partes, aut Principia, aut Proprietates, aut Adiacentia, aut Primariæ, aut Secundariæ intentiones.

Iam ergo ſubiecta nouem ſunt per nouem elementa ſignificata. in circulo qui inſcribitur nota .S. Figuram vide in fine libri.

Vbi B ſignificat DEVM, C Angelum.
D Cælum

D *Cœlum.* E *Hominem.* G *Senſitiuum.* H *Vegetatiuum.* I *Elementatiuum.* K *Inſtrumentatiuum.*

DEVM *rurſum capientibus ſubiectum ad fœcunditatem & amplificationem, rota nobis ex nouem diuinis, utpote ſubiecto æquiualentibus, & inuentionis materia miruminmodum complexè & incomplexè capta multiplicantibus, & diuerſos de eodem concipiendi, modos ſuggerentibus, in hanc conſtituiſſe formam conſueuit, ut* B *ſignificet* Mentem. C Intellectum. D Amorem. E Poteſtatem. F Præſentiam. G Scientiam. H Prouidentiam. I Iudicium. K Iuſticiam.

ANGELVM *pro ſubiecto capientibus, rota ſuis elementis, nouem uulgatos ordines ſignificans ſtatuatur. ut* B *ſignificet* Seraphim. C Cherubim. D Thronos. E Poteſtates. F Virtutes. G Dominationes. H Principatus. I Archangelos. K Angelos.

COELVM *ſi ſit ſubiectum. in nouem quas uulgi imaginatio ſibi effingit ſphæras.* B *ſignificante* Primum mobile. C Stelliferum. D Saturni ſpheram. E Iouis. F Martis. G Solis. H Veneris. I Mercurij. K Lunæ.

HOMO

HOMO ſi ſit conſiderationis ſubiectum: ita in ordines atq; gradus conſtituatur, Vt B ſignificet Sacerdotem. C Principem. D Magiſtratum. E Doctorem. F Militem. G Mercatorem. H Mechanicum. I Agricultorem. K Seruum. Idem ſi Medicinæ ſubiectum capiatur, iuxta nouem uel ad nouenarium redactas eius partes rotam conſtituat. Aliter ſi Theologo, aliter ſi alio cuicunq;. Ad hanc enim artem combinatoriam quæ nouenario eſt adcommodata, uel cui nouenarium adcommodatur, omnia ſubiecta ſiue prædicata ſi reducantur, ad unum de nouem elementis reducantur oportet, in combinatione enim exercenda terminos unius generis, alius generis terminos numero exæquent oportet.

IMAGINATIVVM ſi pro ſubiecto capiatur, ita in rotam eiusdem potentiæ diſponantur, ut B ſignificet habens reminiſcentiam. C diſcurſum ſeu collationem ſpecierum habens. D certam natura inditam artem h. E prouidentiam, uel huic proportionale hab. E locorum ſelectum faciens. G Tempeſtatum præcautionem h. H Coniugij appetentiam h. I Prolis educationem. K communis uitæ tutelam.

SENSITIVVM ita diſtribuitur, ut B ſignificet Memoriam h. C Æſtimationem habens.

D Phan.

D Phantaſiam. E ſenſum communem. F Videntem G Auſcultantem H Olfacientem. I Guſtantem. K Tangentem.

VEGETATIVVM ſi iuxtà ſuas ſit diſpoſitū facultates, B ſignificat Prolificationem ſeu ſeminis emiſſionem & immiſſionem. C Augmentum. D expulſiuā facultatē. E Digeſtiuā. F Attractiuam. G Appulſiuam quæ extenſione, dilatatione, conſtrictioneque fit. H Appetitiuam, qua pro captu appulſus excitetur. I Noſcitiuam quæ pro captu appulſum dictat. K Vitam.

ELEMENTATIVVM habeat in rota B, quod ſignificat in propriam ſpheram inclinatiuum habens. C Generatiuum. D Alteratiuum. D Generabilitatem. F Alterabilitatem. G componibilitatem. H ſubijcibilitatem. I Potentiam. K exiſtentiam.

II. Membrum.

INSTRVMENTATIVVM ſignificat genus accidentium ultra ſubſtantiæ genus extenctū; & quidem ijs conſtat quæ uel in illa ſunt, uel circa illā eſſe intelliguntur. Ipſum iuxta plura coordinationū genera plures cōſicit rotas. Inſtrumentum enim alia ſunt in coordinatione operantis naturæ, alia in coordinatione imitantis eam artificij

alias

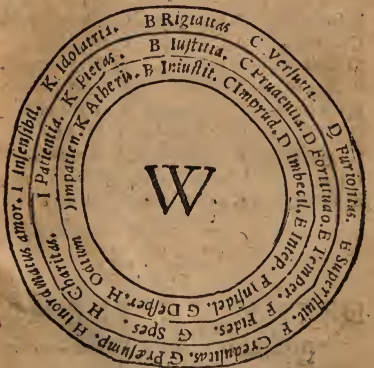
*alias habentis rurſum coordinationes, dum uel me-
thaphyſicè, uel mathematicè, uel moraliter, uel lo-
gicè uel mechanice molitur. Iam igitur ultra octo
ſubſtantiæ, uel (ut cautius loquar) ſubiectorum
genera ſubſtantiam ſignificantia, unum ponitur no-
num & ultimum per elementum K ſignificatum,
quod uniuerſa denotare debet accidentia. An (in-
quies) non ex enumeratis plurima ſunt accidentia?
immo (inquam) & omnia, ſi adiectiuè capiantur.
Modò ſi rectè conſideras omnia ſubiectiuè, ſubſtan-
tiuè, materialiteruè ſumebantur: utpote puout ſub-
ſiſtentem ſignificant naturam, in qua aliquid eſſe
poteſt, & de qua aliquid affirmari uel negari poſ-
ſibile eſt. itaq; taliter illa ſunt ſubſtantiæ, ut ſi adie-
ctiuè ſumantur eadem ſpeciem & naturam referant
accidentium: ſicut & hæc omnia nouem taliter ſunt
ſubiecta, ut eadem poßint eſſe prædicata, ut Diui-
nitas, Diuinum, Spiritualitas, Angelicum, Cœleſte,
Humanum, & ita alia ſi adiacenter & denomina-
tiuè capiantur. Non minus & ea quæ prædicato-
rum loco accipientur ſubſtantiuè capta, citra con-
uerſiam ſubiectorum uices obtinebunt. Subiectum
quippè cõſiderationis poteſt eſſe Bonitas cui accidit
diuina, angelica, cœleſtis, humana, mundana. iti-
dem Maioritas, Principium, & cætera quibus e-
tiam accidit diuinum, angelicum, cœleſte, & alia.
Cur autem tam amplè notiones accipienti, iſta ſint
tantummodò ſubiecta, illa uerò tantummodo præ-
dicata ſi requiras. Certè (inquam) artis huius ge-*

neralitati, cui de omnibus poſſe dicere atq; diſcurrere per omnia proprium eſt, & cui uniuerſa atq; ſingula ad quæq; (ut de eiſdem ſiue in recto ſiue in obliquo, ſiue (ut aiunt) quiditatiuè & uniuoce, ſiue denominatiuè dicuntur) referre licet: non conuenit diſcretio ſubiecti & prædicati, neque eius cui aliquid, & eius quod alicui accidit: quia ut munus eius eſt de omnibus, ita omnia dicibilia ſunt illi ſubiecta, & ſubſtans: nihil quoq; eſt q̄ non adcommodet prædicationi & accidentalitati. Verũ enimuerò ad artis manifeſtationem, rationi conſentaneũ eſſe uidetur ut quædam ſub una, quædam ſub alia definiantur ratione. Facilè namq; intelligentibus erit eâdem hæc qua illa capiebantur ratione uiciſſim accipere.

III. Membrum.

INSTRVMENTATIVVM *igitur cum uniuerſaliter genus accidentium ſignificet in propoſito apud Lullium, duplex eſt, Phyſicum uidelicet ſeu naturalè & Ethicum ſeu morale. Phiſicum ergo inſtrumentatiuum conſlatur in rotam ubi B ſignificat Quantitatem, C Qualitatem, D Relationem. E actionem, F Paſſionem. G Habere. H Situm eſſe, I Quando, K Vbi.*

Ethicum autem inſtrumentatiuum triplicem conſtituit rotarum ordinem, in quarũ media ſignificanter uirtutes, in extræmis uerò ſignificantur uitia, externa quidem quæ per exceſſum, interna uerò quæ per defectum.

HIC *optimè inſinuatur quemadmodum uirtus unum agnoſcit contrarium.* Vi*tio autem tum uirtus tum & uitium alterum obſiſtit & contrà armatur: & ideo inter*

 iniquos

iniquos uera non poteſt eſſe amicitia. Ad *prædictæ quoque* Figuræ *ſimilitudinem, altera quæ quamuis ad eandem (ut & eiuſdem generis aliæ) reduci poßit, ad facilitatem tamen maiorem, uberioremq́; inuentionis copiam conflatur in eundem modum.*

B *Superbia.*	B *Humilitas.*	B *Contemptus ſui.*
C *Luxuria.*	C *Caſtitas.*	C *Frigiditas.*
D *Gula*	D *Sobrietas.*	D *Auarū ieiuniū.*
E *Mendacium:*	E *Veritas.*	E *Vaniloquium.*
F *Oſtinatio.*	F *Conſtantia.*	F *Inconſtantia*
G *Curioſitas*	G *Sollicitudo.*	G *Acedia.*
H *Inuidia.*	H *Cōplacentia.*	H *Æmulatio.*
I *Ira.*	I *Longanimitas.*	I *Inſenſatio*
K *Prodigalitas.*	K *Liberalitas.*	K *Auaritia*

Cap. V.

DE SIMPLICITER APprehenſibilibus prædicatis abſolutis.

I. Membrum.

Con-

CONSEQVENS modò eſt de prædicatis aliquid afferre. Primū autem de prædicatis abſolutis iuxta primam Lullianam figuram quæ inſcribitur A & notatur per elementum, quod eſt primum in dictione Abſolutum. Secundò de reſpectiuis prædicatis. Vt poſtea per uniuerſa prædicata per eorum definitiones ubiq; modificata, diuerſas et innumeras illorum formationes afferre poßimus. Prædicatorum ergo abſolutorum præſens figura eſt: uidelicet quæ intrinſeca tantum, ſignificatione conſiſtunt, neque per id q̧ ſunt ad aliud, uel alterius eſſe dicuntur. Præſens igitur figura A. nouem terminis in circulum diſpoſitis conſtat, ubi

B Significat Bonitatem & Bonum.
C Magnitudinem & magnum.
D Durationem & durans.
E Poteſtatem, & Potens.
F Intellectum, & Intelligens.
G Voluntatē & Volens.
H Virtutem, & Vigens
I Veritatem & Verum.
K Gloriam, & Glorioſum.

Figuram vide in fine libri.

Cuius quidem figuræ forma eſt circularis, propterea quod terminos continet in inuicem conuertibiles. Terminorum enim alij ſunt in inuicem conuertibiles, utpote æquè uniuerſales: alij uerò non.

Porrò præſentes termini dupliciter conſiderari poſſunt. Vno modò uidelicet in prima cauſa ſeu primò ſubiecto per B ſignificato. & ita in ea termini omnes æquè ſunt conuertibiles, nunquam enim alterum alter in ea poteſt excedere. Tantò enim eſt bonus, quantò ſapiens, quantò æternus, quanto quidquid uerè eſſe dicitur. Immò hæc omnia in Deo tum concretiuè tum abſtractiuè ſignificantia, idem ſunt: quemadmodum in infinito & ſphæra tanta eſt eſt latitudo, quanta longitudo & profunditas, immo idem eſt longum, latum, & profundum: item quia extra infinitum nihil eſt & infra ipſum nihil, ideò tale longum eſt abſoluta longitudo, tale latum abſoluta latitudo, tale profundum abſoluta profunditas. Deo igitur propria eſt figura præſens per eiuſdem omnimodam reciprocationem, tum inquam eam ipſam quæ fit per denominationem unius termini per alium: ut cum dicitur ſapientia bona, bonitas ſapiens, uel complexè ſapientia eſt bona, bonitas eſt ſapiens, uel duobus treminis concretiuè ſumptis, uel altero

concretiuè, altero abſtractiuè, uel ambobus abſtractiuè.

II. Membrum.

IN cæteris autem ſubiectis non ita prorſus uiciſſim combinatio terminorum atq; complexio uerificatur: Siquidem eis ſecundum magis & minus, utpotè ſecundum numerum & menſuram, omnia tum naturalia, tum naturalibus adiuncta elargiuntur iuxta ſchalæ naturalis proportionis gradus. Ibi ad ſubiectum B magis accedit C quam D. D magis quam E. E magis quam F, & ita deinceps. Subinde manifeſtum eſt q; ſubiecta quædam (Sicut in E eſt manifeſtum) ſunt magis ſapientia quam glorioſa, quædam ſunt magis fœlicia quam ſcientia. Et ideo quibuſdam uidetur hanc figuram ita reprocè effinctam primo tantum ſubiecto eſſe accommodatam, cui æquæ ſecundum omnes rationes attribuuntur omnia. Porrò quamuis uerum ſit quod dicunt iuxtà appoſitam figuræ proprietatem, non tamen eiuſdem appropriationem conſiderant: neq; non præterit eos figuram iſtam ſicut & artem intelligi deberi generaliſſimam.

III. Membrum.

EANDEM *igitur figuram alijs omnibus intelligimus appropriabilem: ſecundùm enim ſingulorum modos atq; gradus, non ſolum bonis ſed & malis, non perfectis modò, ſed & imperfectis accommodabilis eſt: quandoquidem eadem oppoſitorum omnium, quorum eandem ſcimus eſſe opinionem ſiue ſcientiam, ſiuè ſenſum, eſt manifeſtatio.* De *quibus igitur non dicitur bonitas dicitur malitia ſeu non bonitas.* Ex *eodem ergo loco notitia, inuentio, & iudicium, contrariorum, priuatiuorum, contradictoriorumq; indicatur.* In *omnibus ergo de ijs inquirito aut affirmatiuè aut negatiuè, aut ſimpliciter aut in genere, aut in ſummo, aut in certo gradu. utpotè iuxtà modum propriæ definitionis.* Quod *autem obijciunt de terminis undiq; conuertibilibus, & q, illa æqualis undiq; reciprocatio manifeſtat per illam linearum omnium ad omnia & ſingulorum ad ſingula protenſionem, id conſiderando diluitur: quod protenſio & reciprocatio illa in omnibus, ſuo modo exercetur.* Adnectuntur *enim omnia omnibus uel affirmatiuè uel negatiuè, & hoc uel denominatiuè, uel primitiuè, et hoc uel in recto uel in obliquo: ut bonus homo, bona humanitas, bonitas humana, bonitas hominis.* Iuſtitia *bona, magna, æterna. malitia impotens*

potens, defectuoſa, de cæteris quoque ſuo iudicandum eſt modò: undè artiſices à præcipuis operationibus artis huius non impediantur.

Cap. VI.

DE SCHALA HVIVS figuræ.

I. Membrum.

LICET huius figuræ ſchalam Lullius non explicet, implicitè tamen eam non excludit: ipſam ergo nos in ſimilitudinem ſchalæ in ſecunda figura conſtituendæ diſponamus. Eſt igitur ipſa uia quædam & ordo quo quidem à ſuperioribus ad inferiora deſcendimus, & ad ſuperna conſcendimus ab infernis: in ea duo, altitudinem ſcilicet atq; latitudinem conſiderare licet.

Longitudo quidem ſchalæ eſt qua fit progreſsio à generaliſsimis per ſubalterna uſque ad ſpecialiſsima atq; particularia: quatenus cum de aliquo dicere aut conſiderare uolumus, ab ipſa ſpecie

III. Membrum.

EANDEM *igitur figuram alijs omnibus intelligimus appropriabilem: ſecundum enim ſingulorum modos atq; gradus, non ſolum bonis ſed & malis, non perfectis modò, ſed & imperfectis accommodabilis eſt: quandoquidem eadem oppoſitorum omnium, quorum eandem ſcimus eſſe opinionem ſiue ſcientiam, ſiuè ſenſum, eſt manifeſtatio.* De *quibus igitur non dicitur bonitas dicitur malitia ſeu non bonitas.* Ex *eodem ergo loco notitia, inuentio, & iudicium, contrariorum, priuatiuorum, contradictoriorumq; indicatur.* In *omnibus ergo de ijs inquirito aut affirmatiuè aut negatiuè, aut ſimpliciter aut in genere, aut in ſummo, aut in certo gradu. utpotè iuxtà modum propriæ definitionis.* Quod *autem obijciunt de terminis undiq; conuertibilibus, & q, illa æqualis undiq; reciprocatio manifeſtat per illam linearum omnium ad omnia & ſingulorum ad ſingula protenſionem, id conſiderando diluitur: quod protenſio & reciprocatio illa in omnibus, ſuo modo exercetur.* Adnectuntur *enim omnia omnibus uel affirmatiuè uel negatiuè, & hoc uel denominatiuè, uel primitiuè, et hoc uel in recto uel in obliquo: ut bonus homo, bona humanitas, bonitas humana, bonitas hominis. Iuſtitia bona, magna, æterna. malitia impotens*

potens, defectuoſa, de cæteris quoque ſuo iudicandum eſt modò: undè artifices à præcipuis operationibus artis huius non impediantur.

Cap. VI.

DE SCHALA HVIVS figuræ.

I. Membrum.

LICET *huius figuræ ſchalam* Lullius *non explicet, implicitè tamen eam non excludit: ipſam ergo nos in ſimilitudinem ſchalæ in ſecunda figura conſtituendæ diſponamus.* Eſt *igitur ipſa uia quædam & ordo quo quidem à ſuperioribus ad inferiora deſcendimus, & ad ſuperna conſcendimus ab infernis: in ea duo, altitudinem ſcilicet atq; latitudinem conſiderare licet.*

Longitudo quidem ſchalæ eſt qua fit progreſsio à generaliſsimis per ſubalterna uſque ad ſpecialiſsima atq; particularia: quatenus cum de aliquo dicere aut conſiderare uolumus, ab ipſa ſpecie

uel individuo ad eius proxima immediataq; uniuerſalia, & per hæc uſque ad prima poſſumus aſcendendo multitudinem colligere in unum. De- *finitur autem generaliſsimum, quod cum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies, cui non ſuperuenit uniuerſale uniuocum, & quod in cathegorica coordinatione ea tantum reſpicit quorum eſt contentiuum inferiora, de quibus omnibus uniuocè dicitur cum de ipſo nihil uniuocè dici poſsit, ſed æquiuocè, uel analogicè, uel denominatiuè. Specialiſsima ſpecies definitur quæ nõ poteſt genus eſſe, infrà ipſam enim non ſunt ſpecies ſed indiuidua, & unam habet habitudinem quæ eſt ad ſuperiora quorum reſpectu ſubiecta eſt ſpecies. Subalterna uerò genera ſubalternæq; ſpecies ſunt quæ in medio conſiſtentia utrorumq; ſuſcipientia rationem & duos admittentia reſpectus, de inferioribus quidem prædicantur ſpeciebus & indiuiduis: & eadem ſuperioribus uel ſuperiori generi tamquam ſpecies ſubijciuntur.*

In quibus ita coordinatis duplex poſsibilis inſpicitur prædicatio atq; congrua, altera qua ſuperiora omnia non uiciſsim de omnibus enunciantur inferioribus. altera qua æqualia de coæqualibus uiciſsim. iuxta primũ modum ſpecialiſsima de indiuiduis dicuntur tantum, ſubalterna de ſpecialiſſimis, & indiuiduis, ſuperiora de inferioribus ſubalternatis & collocatis, ſuprema de omnibus.

Iuxta

Iuxta ſecundum uiciſſim dicitur de definitione definitum, exacta deſcriptio, & proprium de deſcripto & ſubiecta ſpecie & eiuſdem conſtitutiua differentia. 3 Differentia et propriũ de ſpecie. Deſcriptio, differentia & proprium & horum plura uel unum, de pluribus uel uno reliquorum, uel omnibus.

II. Membrum.

QVibus ita ſe habentibus in propoſito dicimus prædicationem ſeu uerificationem per modum ſchalæ exerceri: quatenus ab iſtis prædicatis tamquam generaliſſimis reſoluendo ipſa, deſcenſus ad ſpecialiſſima per ſubalterna efficitur, et per eadem à particularioribus ad illa componendo, fit aſcenſus. Ita deſcendentes dicimus iuſtitiam eſſe bonitatem, commutatiuam diſtributionem, & commutatiuam diſtributionem eſſe iuſtitiam, Reddere homini debitum, eſſe commutatiuam diſtributionem. Similè alteri facere quod ab illo receperis eſt redderet homini debitum, Dimittere decem talenta cum totidem tibi dimiſſa fuerint uel ſimiliter habueris, eſt uerè ita alijs facere, ſicut & tibi factum. Iniuſtè igitur ſeruus ille nequam egiſſe conuincitur. Ita è conuerſò aſcendentes eisdem aſſumptis terminis idem concluſerimus. Eſt & congruã prædicationẽ exercere qua æqualia de coæqualib, dicimus, ut ubi de inuicè dicuntur hic enumerata

uel

uel indiuiduo ad eius proxima immediataq; uniuerſalia, & per hæc uſque ad prima poſſumus aſcendendo multitudinem colligere in unum. De-finitur autem generaliſſimum, quod cum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies, cui non ſuperuenit uniuerſale uniuocum, & quod in cathegorica coordinatione ea tantum reſpicit quorum eſt contentiuum inferiora, de quibus omnibus uniuocè dicitur cum de ipſo nihil uniuocè dici poſſit, ſed æquiuocè, uel analogicè, uel denominatiuè. Specialiſſima ſpecies definitur quæ nō poteſt genus eſſe, infrà ipſam enim non ſunt ſpecies ſed indiuidua, & unam habet habitudinem quæ eſt ad ſuperiora quorum reſpectu ſubiecta eſt ſpecies. Subalterna uerò genera ſubalternæq; ſpecies ſunt quæ in medio conſiſtentia utrorumq; ſuſcipientia rationem & duos admittentia reſpectus, de inferioribus quidem prædicantur ſpeciebus & indiuiduis: & eadem ſuperioribus uel ſuperiori generi tamquam ſpecies ſubijciuntur.

In quibus ita coordinatis duplex poſsibilis inſpicitur prædicatio atq; congrua, altera qua ſuperiora omnia non uiciſſim de omnibus enunciantur inferioribus. altera quæ æqualia de coæqualibus uiciſsim. iuxta primū modum ſpecialiſſima de indiuiduis dicuntur tantum, ſubalterna de ſpecialiſſimis, & indiuiduis, ſuperiora de inferioribus ſubalternatis & collocatis, ſuprema de omnibus.

Iuxta

Iuxta ſecundum uiciſsim dicitur de definitione definitum, exacta deſcriptio, & proprium de deſcripto & ſubiecta ſpecie & eiuſdem conſtitutiua differentia. 3 Differentia et propriũ de ſpecie. Deſcriptio, differentia & proprium & horum plura uel unum, de pluribus uel uno reliquorum, uel omnibus.

II. Membrum.

*Q*Vibus ita ſe habentibus in propoſito dicimus prædicationem ſeu uerificationem per modum ſchalæ exerceri: quatenus ab iſtis prædicatis tamquam generaliſsimis reſoluendo ipſa, deſcenſus ad ſpecialiſsima per ſubalterna efficitur, et per eadem à particularioribus ad illa componendo, fit aſcenſus. Ita deſcendentes dicimus iuſtitiam eſſe bonitatem, commutatiuam diſtributionem, & commutatiuam diſtributionem eſſe iuſtitiam, Reddere homini debitum, eſſe commutatiuam diſtributionem. Similè alteri facere quod ab illo receperis eſt redderet homini debitum, Dimittere decem talenta cum totidem tibi dimiſsa fuerint uel ſimiliter habueris, eſt uerè ita alijs facere, ſicut & tibi factum. Iniuſtè igitur ſeruus ille nequam egiſſe conuincitur. Ita è conuersò aſcendentes eiſdem aſſumptis terminis idem concluſerimus. Eſt & congruã prædicationẽ exercere qua æqualia de coæqualib, dicimus, ut ubi de inuicè dicuntur hic enumerata*

uel

uel eiuſce generis alia generaliſſima, uel ipſis oppoſita de oppoſitis, uel de diuerſis diuerſa: ut cum dicimus Iuſtitia eſt bonitas, ueritas eſt iuſtitia, iuſtitia eſt ueritas, bonitas eſt iuſtitia, & ubi definitiones de definitis dicuntur, ut bonitas eſt quo potentia ſapientia & magnitudo agit bonum: magnitudo eſt qua bonitas, ſapientia, et cætera agunt magna, ſunt, poſſuntq; magna, ſeu magnificare, uel ſunt magnificata, iuſtitia non eſt ignorantia, iniquitas non eſt iuſtitia, ignorantia non eſt ſapientia. Schalæ igitur aſcenſui deſcenſuiq; applicantibus accidit diſcurrere à propoſitis uniuerſalibus, ad particularia, & ab iſtis ad illa, & in iſtis illiſq; conſiſtendo, ad rationes, ad correlatiua, ad contraria ad condiſtincta & alijs quibuſcunq; modis oppoſita, adiacentia, coniugata.

III. Membrum.

Latitudinem autem ſchalæ pluribus licet inſpicere modis, primò extenſione ſignificationis terminorum (de qua infra dicetur) quatenus uidelicet bonitas non ſolum ſe extendat ad ſignificandum phyſicè ſed & ethicè. Simile iudicium eſt de magnitudine & alijs, Secundò per duplicationem eorum per concretum & abſtractum, dicendo Bonitatem & bonum, magnitudinem & magnum. Tertio per diſtinctionem, iui, abilis, & are

are, dicendo Bonificatiuum, bonificabile, bonificare. ubi iuum ſignificat principium actiuum, abile principiũ paßiuũ, are principium copulatiuum, ſeu iuũ principium effectiuum, ſeu communicatiuum, abile principium receptiuum, ſeu participatiuum, & are principium connexiuũ ſiue actuale. Quarto per diſtinctionem affirmatiui & negatiui, poſitiui & priuatiui. quatenus hæc de alijs dicuntur ſecundum affirmationem, de alijs ſecundum negationem. de alijs poſitiuè, de alijs priuatiuè. Quintò per diſtinctionem impliciti & expliciti, quia in terminis iſtis non ſolum continetur eorum ratio, ſed & omnium, quæ dici poſſunt & imaginari abſolutorum prædicatorum, ut in tractatu de multiplicatione terminorum patefiet. Sextò per diſtinctionem proprij & appropriati, quatenus hæc quibuſdam naturaliter conueniunt, alijs per ſe & à ſe, alijs aduentitiè, & per aliud. alijs inquã ex naturæ ſubſtantia, alijs ex infuſione, alijs ex acquiſitione.

CAP. VII.

DE PRÆDICATIS reſpectiuis.

I. Mem-

I. Membrum.

DE genere prędicatorum ſuprà diximus eſſe quædam quæ hoc ipſum quod ſunt aliorũ eſſe dicuntur, reſpectiua, relatiua, habitudinalia, ad aliud: quæ (ut & prædicta) omnibus quæ ſunt, & eſſe poſſunt, adcommodantur: unde & ipſa uniuerſaliſſima principia in arte iſta habentur. Suntq; nouem per elementa totidem ſignificata. In Angularem figuram diſponuntur, qua eorũ per omnia penetratiuitas ſignificetur. Per triangulos diſponuntur, quatenus (inquit ita Lull.) in omnibus relationibus & habitudinibus ſunt duo relata, & inter ea medians relatio. Tres ſunt implicati trianguli ut non ſolum eorum in alia, ſed & mutua in inuicem penetratiuitas inſpiciatur. Dicimus enim Bonitatem differentem, & bonitatis differentiam, item & Differentiam principium, et principij, item Principium differentis & differentiæ.

DE SECVNDA FIGVra, & primò de eius primo triangulo.

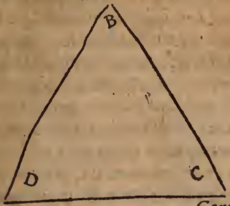
II. Membrum.

EXtat figura quæ elemento T inſcribitur, quia triplici triangulo complicato conficitur. Ipſa producit nouem angulos, ubi nouem elementa non

non per totius complexi, ſed per ſingulorum trian- gulorum ſeriem ſunt ordinata.

Figuram vide infra.

Differentia.

Contrarietas. Concordantia.

Ibi primus triangulus eſt B C D. quibus ſignificatur Differentia, Concordantia, Contrarietas. Qui quidem anguli intelliguntur omnia penetrare quia (at in corporibus eſt manifeſtum) quod minoribus & conſequenter uerioribus conſtat angulis ipſum eſt penetratiuius, penetratiuiſſimum certè quod ex minimis.

II. Membrum.

DE PENETRATIONE primi anguli B.

PEnetrant igitur tum omnia principia abſoluta ſiue explicita, ſiue in eis implicita intelligantur, tum etiã et inuicẽ reſpectiua: unde ratione prima dicuntur primã penetrare figuram, quæ ſanè diuiſa

diuiſa eſt in elementa, quorum alia ſignificant ſubſtantiam, & ſunt ſubſtantialia, puta omnia præter K, alia ſignificant accidens & ſunt accidentalia ut quæ ſunt per ipſum K deſignata. Alia item ſunt intelligibilia ut B C. alia ſenſibilia ut D E F G H I, alia rationis entia, uel ijs affinia K. Anguli prædicti iuxtà iſtas & alias rationes omnia ſubiecta penetrant: quia angulus B penetrat Intellectualia ubi differentia inter intellectuale & intellectuale inſpicitur, ut in B ipſo inter Deum uerbum, inter Deum mentem, inter Deum amorem. In C inter Cherubim & Seraphim. in B C ut inter Deum & Angelum. Inter Bonitatem & magnitudinem. & ita de cæteris. Eſt differentia inter ſenſuale & ſenſuale cum angelus B penetrat circa ſenſualia conſiderando differentiam in D inter Saturnum & Iouem. In E inter uirum & mulierem. In F inter canem & elephantem, & ita de alijs. Eſt differentia inter ſenſuale & intellectuale, ut in B D inter Deum & Cœlum. C E inter Angelum & hominem. E K inter hominem & iuſticiam.

II. Membrum.

ANgulus item C omnia principia penetrat, & per omnia ſubiecta diſcurrit. Eſt enim concordantia inter intellectuale intellectuale ut in. B

in B inter mentem, intellectum & uoluntatem, quæ in una eſſentia radicata concurrunt. In C inter Cherubim & Seraphim qui in ſimplicitate naturæ concordant, ut in cognitione, intellectualitate, & id genus alijs. In C inter hoc & illud cœlum, hoc & illud aſtrum. Ita in alijs eſt iudicandum. Inſuper in B C inter intellectuale quod eſt Deus & intellectuale quod eſt Angelus: concordant enim in Bonitate, ſapientia, entitate. Licet non ſit adæquatio ulla neq; comparatio. In C D inter Angelum & cœlum, quæ concordant in Bonitate, ueritate, uirtute &c. idem eſto in cæteris iudicium. Inter ſenſuale & ſenſuale ut inter D & E. i. Cœlum & Hominem. F G Imaginatiuum & ſenſitiuum. G H Senſitiuum & uegetatiuum, H I Vegetatiuum & elementatiuum. Vel in G ut inter hoc ſenſitiuum & illud. In H inter hoc Vegetatiuum & illud. In I Inter hoc elementatiuum & illud. In K inter hoc & illud inſtrumentatiuum.

DE PENETRATIONE anguli D.

III. Membrum.

Similiter angulus D omnia principia penetrat, & per omnia ſubiecta diſcurrit: Sicut enim

D differen-

differentia & concordantia ſunt inter ſenſuale & ſenſenſuale. Intellectuale & intellectuale, ſenſuale & intellectuale, in hoc & in illo ſenſuali, in hoc & in illo intellectuali, ita & contrarietas. In ſubiecto B contrarietas eſt inter ſummum bonum & ſummum malum, ipſum Ens & ipſum Nihil. in C inter Calodæmonem & Cacodæmonem: ita in alijs quorum quædam per ſe contrarium recipiunt ut eſt manifeſtum.

DE HORVM ANGVlorum in inuicem penetratione.

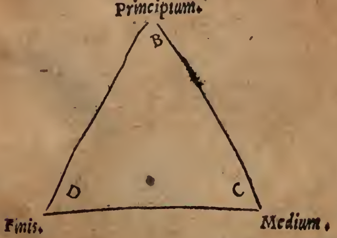
III. Membrum.

Sicut autem præſentes anguli aliam penetrant figuram tum per ſubiecta tum per prædicata diſcurrentes, ita quoque inuicem ſe penetrant dum iſtius trianguli anguli per alios triangulos & angulos diſcurrunt. Dum uidelicet B penetrat in angulum E qui eſt primus ſecundi trianguli, dicendo & conſiderando differentiam inter principiũ & principium. Item angulos E F conſiderando differentiã inter principium & medium. Angulos item omnes E F G. Penetrat etiam primum angulum tertij trianguli dicendo in H, differentia inter maioritatem & maioritatẽ, in H I Differ. inter maioritatem et æqualitatem. In H I K, inter maioritatem, æqualitatem & minoritatem. Penetrat tandem tertij trianguli angulos eodem pacto intuendo diffe-

rentiam inter maiorem æqualitatem, minorem æqualitatem, &c. nunc quidem ſigillatim ſingulos, nunc uero communiter duos, nunc uniuerſaliter omnes. Simile iudicium eſt de penetratione angulorum C & D *per alios angulos & triangulos.*

DE SECVNDO TRIangulo ſecundæ figuræ. V. Membrum.

S*Ecundus triangulus ſecundæ figuræ eſt* E F G. *ubi è ſignificat principium.* F *Medium.* G *Finē. Qui anguli eadem qua ſuperiore forma, omnia penetrant. Cuncta enim aut ſunt principium, aut medium, aut finis: aut per principium, per medium, per finem: aut, in, ex prin. med. fin. aut principij medij, finis.*

Hic triangulus & eius anguli omnia penetrant, quæ ſanè penetratio aut eſt per rectum, aut per obliquum caſum, ut in propoſita diuiſione diximus, & cuilibet etiam permodicum ingenioſo ad dictorum ſimilitudinem facile eſt conijcere.

DE TERTIO triangulo.

VI. Membrum.

T*Ertius triangulus eſt* HIK, *ubi* H *ſignificat maioritatem* I *æqualitatem* K *minoritatem. Qui certè anguli & triangulus non minus cæteris omnibus intelliguntur eſſe penetratiui. Cuncta enim aut ſunt maioritas, aut minoritas, aut æqualitas, aut in, cum, ex his, uel horum quodam.*

Penetrant inquam omnia ſubiecta, omnia prædicata, & omnes prædicatorum ſubiectorumq; circumſtantias, aut per rectum aut per obliquum, aut adiectiuè aut ſubſtantiuè, ſicut & cætera.

Cap. VII.
DE COMPLICATÆ figuræ angulorum ſignificatione.

I. Membrum.

R*Atione igitur in ſuperioribus explicata tres deſignati trianguli complicantur.*

Ibi ſuper angulum Differentia, & ſuper angulum Concordantia, et ſuper angulum Contrarietas, utpotè ſuper B C D angulos, eſt titulus Inter ſenſuale, & ſenſuale, intellectuale & intellectuale, ſenſuale & intellectuale: ut ſignificentur obiecta dictorum angulorum atque ſubiecta. Hæc etenim de omnibus uel rectè uel obliquè uel affirmatiuè negedatiuè dicuntur & inquiruntur.

II. Membrum.

IBi ſuper angulum E Principium, eſt titulus Cauſa, Quantitas, Tempus, ad denotandum quod ſecundum amplam extenctamq; ſignificationem, qua & Cauſarum genera quatuor complectitur, terminus ille accipitur. Et uidelicet pro cauſa efficientè à qua uel dirigente, uel ordinante, uel adminiſtrante, fit aliquid. Et pro formali, ſecundum quam, ad cuius ſimilitudinem, imitationem, formam, modum ſiuè eſſendi, ſiue præſentandi fit. Et pro materiali ex qua, de qua, & in qua aliquid conſlatur uel componitur, uel in aliud tranſmutatur. Et pro finali propter quam fit, & ad quam ordinatur aliquid.

Declarat

Declarat Lullius in libro de auditu Cabaliſtico ſe per terminum illum Cauſa intelligere, genus ſubſtantiæ, & per terminos illos Quantitas & Tempus intelligere genera accidentium, & uniuerſa contra ſubſtantiam diſtincta prædicata. Neq; obeſt quod ſubſtantia intelligatur implicata in ijs quæ ſignificantur per octo elementa figuræ S. & nouem accidentis genera, in eiuſdem figuræ nono elemento K. Ipſa enim accidentia dupliciter conſiderata, ad duas (iuxtà duos reſpectus & officia) pertinent figuras. Subſtantiuè inquam ſumpta in genere ſubiectorum intelliguntur. Sic etenim inſtrumenta ſunt quibus aliquid contingit operari: Adiectiuè autem capta (etiam cum ipſa ſubſtantia) præſentem neceſſariò figuram ſubintrabunt. Subſtantiuè intelligo ſumi aliquid quando ipſum per alia denominabile eſt atq; conſiderabile, adiectiuè autem quando per ipſum alia.

III. Membrum.

Ibi ſuper angulum F Medium, eſt titulus Coniunctionis Menſurationis & Extræmitatum, ad ſignificandum quibus Medium dicitur, tres eſſe modos. Eſt enim primò medium coniunctionis ſicut interceſſor, interpellator, copulator, leno, & ſimilia. Copula item quæ facit ſubiecto conuenire prædicatum, ſicut anima eſt mediũ per quod probatur animal eſſe uiuens, ſicut & uerbum ſubſtantiuum quod dicitur eorum quæ de altero prædicantur nota. Eſt ſecundò medium menſurationis ſicut eſt illud quod præciſè proprieq́; medium æqualiter diſtat ab extræmis, ut centrũ eſt medium circuli. Ad de quodlibet inter extrema poſitum, quod cum neutrum ſit illorum, communiter medium appellatur, ut omnes ſinguliq́; gradus inter primum, & ultimum Arietis. Eſt tertiò medium extræmitatum, in quod quomodolibet aliter ſepoſita concurrunt. Vndè actio medium eſſe intelligitur inter agentem atq́; patientem, ut inter bonificabile & bonificatũ, eſt bonificare. amare ſeu amor inter amantém & amatum. Vnde amans, amabile, & amare ſunt una amabilitas indiuiſa d. Lull.

IIII. Membrum.

IBI *ſuper angulum G Finis, eſt titulus Perfectionis, Terminationis, & Priuationis. ad & huius termini amplitudinem ſignificandum.*

Eſt

Eſt enim primò finis perfectionis ſeu cauſalitatis, ad quem omnia diriguntur, tendunt & conquieſcunt: ſic homo eſt finis plurimorum, Deus eſt finis omnium. Eſt ſecundò finis terminationis ſicut Alpes ſunt finis Galliæ in Italiam, & Pyrenes in Hiſpaniam. Eſt tertiò finis priuationis ut mors, defectus, extinctio.

V. Membrum.

IBI ſuper angulos HIK id eſt, Maioritatem Æqualitatẽ, Minoritatem, eſt titulus Inter ſubſtantiam, & ſubſtantiam, inter accidens, & accidens, inter ſubſtantiam & accidens: ad ſignificandum triangulum & augulorum ſingulos omnia penetrare. eſt enim maior ſubſtantia cœli quam æquæ ſubſtantia quodammodò, eſt maius quodammodò accidens intelligere, quam credere. Eſt maior ratio entis in ſubſtantia quæ exiſtit quam in accidente quod inhæret. Eſt item æqualitas inter ſubſtantiam quæ eſt indiuiduum unius ſpeciei & alterum indiuiduum eiuſdem uel alius ſpeciei, inter accidens quod eſt una experientia uel ſcientia, & accidens quod eſt alia experientia uel ſcientia, & potentiam uiſus ad uidendum, & auditus ad audiendum. Inter ſubſtantiam & accidens ſubſtantiuè ſumptum, ſicut inter hominem & riſibile, equum & hinnibile.

Eſt tandem minoritas inter ſubſtantiam & ſubſtantiam, ſubſtantiam & accidens

quia (ut uiſum eſt) eſt & maioritas, unum quippè correlatiuorum eſt iudicium.

Cap. VIII.

DE SCHALAE PRAEſentis figuræ.

I. Membrum.

SECVNDÆ FIGVRÆ *ſchala etiam propria altitudine latitudineq; conſtat. Eſt ergo longitudo ſchalæ materia ſeu ſubiectum in quo diſcurrit intellectus, à ſupræmis, & uniuerſaliſſimis per intermedia ad infima deſcendens, uel ab infimis per eadem conſcendens ad ſupræma: ut cum à differentia quæ ſuper omnes differentiarum ſpecies eſt uniuerſaliſſimum principium, antequam & ſupra quam nulla eſt differentia, ipſa enim per aliud non differt, & per ipſam differentia differunt uniuerſa, deſcendimus per proximas immediataſq; partes, ſpecies, modoſq; ad infimam*

mam atque remotiſſimam. & cum à concordantia quæ eſt uniuerſaliſſimum principium (per quod & quo omnia concordantia concordant, & quod non concordat per aliud. quod ſe ipſo cum alijs in ratione principij concordat) ad remotiſſima & maximè particularia per proxima mediaq́; conuerſo deſcendimus ordine. Simile de alijs præſentis figuræ angulisin propoſito penetratiui aſcenſus atq; deſcenſus eſt iudicium. Sic ab iſta ſignata differentia quæ eſt inter Socratem & Achillem, procedimus ad differentiam inter hunc Philoſophum & hunc militem, Indè ad differentiam militiæ & literaturæ, Inde ad uniuerſaliorem quæ eſt inter inſtitutum ordinatum ad culturam animi, & ordinatum uel ad necem corporum uel ad honores externos: itaq́; deinceps pro captu rei, proprijq́; ingenij uſque ad generaliſſimum quod eſt differentia, ultra quod non eſt poßibile progredi. Idem de deſcenſu uiceuerſa iudicium eſt

Verificatur etiam deſcenſus huiuſmodi in terminis titulorum qui ſunt in angulis: quia à differentia quæ eſt inter ſenſibile et intelligibile, procedimus ad differentiam quæ eſt inter Angelum & Hominem, inde ad eam quæ eſt inter Cherubim & Philoſophum, inde ad hanc quæ eſt inter Lullium & unum

& unum ex iis. Sic à differentia quæ eſt inter ſenſibile, & ſenſibile ad eam quæ eſt inter plantam & animal, eam quæ eſt inter piſcem, & herbam, eam quæ inter Delphinũ uitim & ad hanc quæ inter hunc Delphinum, & hanc uitim. Idem de aliorum titulorum aſcenſu deſcenſuq; iudicium.

II. Membrum.

LAtitudo quoq; præſentis ſchalæ ad præcedentis figuræ ſimilitudinem capitur: etenim præſentes termini non arctè ſed iuxtà ampliſſimam capiuntur ſignificationem. Non enim differentiæ nomine intelligimus ipſum quo propriiſſimè aliquid ab aliquo differre dicitur, utpotè q genus diuidens, ſpecierũ eſt eſſentialiter conſtitutiuũ, ſed eſt omnis quæ propriè, omnis quæ cõmuniter dicitur, Huc accedit alietas, diuerſitas, diſparitas, et quidquid ad copiam conſiderationis & inuentionis ſub iſta dictione ſpectari poteſt. Simile de concordantia iudicium quæ omnem conuenientiam, conſiſtentiam, unionem, identitatem, concurſum, compatentiã. Ipſam (licet uniuerſaliſſima ſit) minus tamen uniuerſalem appellat Lullius, quam ſit differentia: omne enim quod concordat aliquo modo differt (ſiquidem idem ſibi ipſi concordare non dicitur) concordantiam igitur includit differentia. Sed tamen omnem differentiam dicere poſſumus à concordantia includi, nihil, n, differt q aliqua non con-

cordet ratione, uel per entitatem, uel per eſſe, uel per conſiderari, uel per imaginari, uel per dici. Optimè quoque dicit comparans contrarietatem differentiæ: contrarietatē enim in omnibus inuenire non poſſumus, niſi forte nomine contrarietatis extenĉto ad ſupponendū pro omni oppoſitionis genere, ut repugnantium, relatiuorum, priuatiuorum, contradictoriorū, è regione appoſitorum: Sed hic intellige comparationem eſſe factam ſeorſum ab arte, quatenus ſcilicet proprius ſignificantes termini capiantur. Aliòqui ab ipſo Lullio quæreremus de enumeratis oppoſitionis ſpeciebus ad quod principium reduci uelit eas aliud, cum non cōmodè ad duos alios triangulos poßint pertinere. In hoc autem qui relinquitur nemo niſi delirus adangulum differentiæ uel concordantiæ referet.

III. Membrum

IN ſecundo quoque triangulo latitudo ſchalæ manifeſta eſt, ubi Principium non ſolum ſignificet quod propriè contra terminum à quo, cauſa diſtingui ſolet & elementum, ſed & omnia quæ ſub huius dictionis uſu ſignificantur. Id manifeſtat titulus anguli, Cauſa, Quantitas, & Tempus, Latitudo item medij quam inducit titulus Coniunctionis, Menſurationis & Extræmitatum. Latitudo quoq; finis quæ finem Cauſalitatis, ſeu perfectionis, finem Terminationis, finem Priuationis d.

III. Mem-

III. Membrum.

IN *tertio ſimiliter triangulo ubi Maioritas eſt in ter eã quæ eſt in ſubſtantia, qualitate, magnitudine, eã quæ inter ſubſtantiam & ſubſtantiam, qualitatẽ & qualitatẽ, magnitudinem & magnitudinem, ſimiliter & in multitudine, uirtute, potentia, facultate, loco, ſitu, tempore, æternitate, & cæteris quæ omnia nomine accidentis & ſubſtantiæ ab* Archita, Ariſtotele, & Lullio *ſignificantur, non aliud eſt de latitudine gradus ſchalæ tertij anguli iudicium: perpetuò enim minoritas cum maioritate (cuius eſt correlatiua) comprehenditur. Latitudo quoque anguli æqualitatis in propriæ ſchalæ angulis patet, quia non capitur iuxtà arctam qua ſumitur in ſecunda cathegoria ſignificationem ab Ariſtetele dicente, maximè proprium eſſe quantitatis per æquale & inæquale dici: ſed uſurpatur ſecundum omnem modum quo aliquid cum aliquo pariter dicitur, atque ſe habere intelligitur uel abſolutè uel reſpectiuè ſumptum.* Vndè æqualem dicit Lullius *uiſum intellectui, quia æquè ſe habet ille ad ſenſibilia, ut iſte ad intelligibilia.* Harum *ſchalarum latitudinem ubi de terminorum multiplicatione conſiderabimus, ſpecialius fortè diſtinguemus.*

CAP. IX.

DE SIMPLICITER APprehēſibilibus Syncathegorematicis.

I. Membrum.

PEracta cathegorematicorum conſideratione, ad terminos Syncathegorematicos conſequenter tranſeamus. Sunt autem decem quæſtionum ſigna, ad quæ omnia reliquā reduci poſſe Lullius intelligit. Quam ſanè reductionem, quantumuis incomptam, ut tamen nihilo minus uenerabilem amplectimur. Hîc minimè ad terminorum eſt proprietatem reſpiciendum, ſed tantum ad eum quem notant ordinem, texturam, architecturam. Vnde pro diſpoſitione ex hac theoria alii quidem melius, alij uerò minus benè ad inuentionis iudicijq; actus ualeant in cedere. Hîc enim non fabricatorem qui manum lignis, lateribus, & cemento admouet, ſed architectorem facimus, cui quodam inculto indice & rudi quadam deſignatura, ſufficit ei qui pulchram optimamq; domum ædificare intēdit, lineis & numeris quot rei propoſitæ neceſsitas exquirit, modulum inſinuaſſe.

Mitto quod ſicut hæ decem quæſtiones ad combinatoriæ artis commodum neceſſariò ad nouenarium numerum ſub nouem elementis contrahuntur. ita & alias multas quas poſſes inuenire ad eos (ut melius tibi fieri poſſe uidetur) qui expreſſi ſunt modos reducātur, quantūuis ex rigore propriæ ſignificationis minimè reduci ualeant. Illud enim hic conſiderare oportet quod artis huius termini non phyſicè non logice non methaphorice, ſed amplius (ut ampliſſima eſt huiuſcemodi ars) ad ſignificandum extenduntur. Decem igitur quæſtiones per decem terminos ſub nouem elementis proponantur quas ordinate in ſequenti figuræ licet inſpicere ordine.

B Vtrum	G Quale
C Quid	H Quando
D De quo	I Vbi
E Quare	K Quomodo. Cumque
F Quantum	

Quæ non ideò dicuntur quæſtiones quia taliter in praxim artificij reducantur, ſed quoniam per modum quæſtionis primò ſignificare uidentur, quod optimè Lullius etiam ipſe manifeſtat, dum eaſdem & regulas appellare conſueuit: quandoquidem ex inſtituto principali potius ad regulandum et definiendum quam ad inquirendum ſunt finaliter

ordinatæ, ut per ipſas diſponamur & ordinemur in diſcurſu, reſolutione, & explicatione conceptionum.

II. Membrum.

QVÆ *ſanè regulæ ſeu quæſtiones non ſunt utcumq; appoſitæ, ſed rationaliter ordinatæ. Harum enim aliæ ad intrinſecam rei ſpectant rationem, aliæ ad extrinſecam, aliæ ad intrinſecam quodammodo, & quodãmodo ad extrinſecam. Primarum aliæ dicunt prorſus abſolutum eſſe, ut Vtrum, Quid: aliæ aliquem denotant reſpectum ut de quo & quare, aliæ plus ad extrinſeca reſpiciunt ut Quantum & Quale. Secundarum (utpote quæ reſpiciunt non quod eſt in, ſed quod eſt circa ſubiectum) aliæ reſpiciunt tempus ſeu durationem ut Quando, aliæ locum ſiue ſitum ut Vbi. Tertiarum quædam eſt inquirens medium rei ſiue in ſe, & circa ſe, ſiue in alio, & circa aliud, ut Quomodo, alia uerò concomitans illius, ſiue adiectum, ſiue proximum, ſiue correlatum, intrinſecè uel extrinſece perſcrutatur, ut regula Cum quo.*

DE PRIMA REGVLA VTRVM B

III. Membrum.

IDEO An, ſiue Vtrum alijs præponitur quæſtionibus: quia omnis alia quæſtio de re quapiam, ipſam uel in cauſa, uel in ſe, uel in conceptu eſſe ſupponat oportet: tamquam ens enim accipimus de quo quid, quale, quare, inquirimus: licet in quibusdam ante queſtionis Vtrum deciſionem quid per nomen ſignificetur intelligere oportet: poſtquam enim reſpondens audierit ab interrogante quid Chimeræ nomine ſignificetur, habet quomodo ad quæſtionem, An illa ſit, reſpondere debeat. Porro id quod per nomina ſignificetur ante quamlibet diſciplinam & inquiſitionem præhaberi oportet: & ideò quid nominis non intelligit Lullius eſſe quæſtionem.

Quæſtionis huius tres Lullius ſpecies adducit, Affirmationem, Negationem, Dubium: Eorum enim de quorum eſſe quæritur alia ſunt neceſſariò & pro iſtis determinatè eſt affirmatio, alia impoßibiliter & horum definita eſt negatio, alia in utramq; contingentia partem & hæc in controuerſam ducuntur aſſertionem. Certum eſt enim futuram eclypſim luna exiſtente in capite uel cauda Draconis, Certum quoque quod de eodem ſecundum quod idem contradictoria non uerificentur. Dubium eſt an ſit futurum bellum, an legum innouatio ſubſequatur, an Philoſophus diteſcat. & quodlibet uel in libera conſultatione poſitum, & quod caſus fortunæq; militat incertitudine. & quæcũque de par-

ticularibus

ticularibus in natura poſſunt impediri, èque exceſſu defectuq; et alteratione fluctuantis materiæ curſum deſtituere definitum

DE SECVNDA REgula Quid, C. IIII. Membrum.

QVID, *eſt quo rei determinari quærimus eſſentiã, & in quo aliquid genere conſiſtat ambigiur. Quod ſi ſit generaliſſimũ, & conſequenter neque genus admittat neq; differentiam, per hoc tamen nihilominus quærere licet de eiuſdem propria, qua ab alijs generibus diſtinguatur ratione: illa etenim quamuis non per ſuperiora genera definiantur nihil impedit quominus per ea quæ circumcirca & ueluti à latere ſunt appoſita certis ueluti ſepimentis intra proprios fines coercita intelligantur. Quæ igitur non per ſuperiora, neque per inferiora, per æqualia probè poterunt definiri: uel inquam per eorum quibus ab alijs uniuerſalibus diſſepiuntur proprietates, uel non inepto quo Lullius facit modo, dicens. Bonitatem eſſe quo magnitudo, duratio, poteſtas & quæcunq; ſunt, bona ſunt. ſeu qua aliquid eſt bonificatiuum, bonificabile, & bonificans, et eſt bonum. & ab hoc definiendi modo non abhorruit Ariſt. & Architas d. Qualitas eſt ſecundum quam quales eſſe dicimur. Similiter intelligitur quantitatem, actionem ſe habere & cætera id genus alia.*

Quæ igitur in cõmuni ſunt principiandi, regulandi, uel ſubeſſendi ratione, ſecundum certam principiandi formam differant oportet, utpotè per benefacere quod eſt à bonitate, & magnificare quod eſt à magnitudine, quod planè ita eſt illis proprium & definitio, ut nihil proprius, nihil peculiarius.

Eius quattuor afferuntur ſpecies quæſtionis. 1 Quid eſt in ſe. 2 Quid habet in ſe, Quid eſt in alio, Quid habet in alio.

QVID *eſt in ſe quærit eſſentiam & eſſe, ſeu quidquid per eſſentialem definitionem denotatur quatenus ſpecies abſolutè ſimpliciter, & ratione qua ipſa eſt hoc ens in recto, non inquam ut huius, entis, huic enti, de hoc ente, & omni alia qua ad aliud reſpicere uideatur ratione. præterquam ſi tale proferatur, quale hoc ipſum quod eſt quomodolibet ad aliud eſſe intelligatur.*

QVID *habet in ſe eſt ſecunda regulæ C ſpecies: conſequenter enim ad ipſum quod noſcimus quod eſt res in ſe, ſuccedit quid in ſe habeat conſiderare: utpotè ex quibus intrinſecè habitibus coeſſentialibusq; conſiſtat, quæ ad eſſe conflandum integrandum, & in omni perfectione conſtituendum concurrunt.*

Quid

QVID eſt in alio, tertia eſt ordinatè ſpecies ſuccedens, res enim ubi per intrinſeca atque propria conſiderata fuerit, per aliena extrinſeca & relata contemplari deſiderat, nempe quid ſit & habeat in alio, & hoc dupliciter, & per id quod poteſt, agit, & cauſat in eo, & per id quod ab eodem poteſt pati atque recipere, recipit atq; patitur. Idq; triplicem inſpiciendo regionem, ſuperiorem maiorum, meliorum: æqualem, parium ſimiliumq;: inferiorem, minorum, & deteriorum. Simile iuxtà alios triangulos ad diſtinctionum ordines eſto iudicium.

QVID habet in alio, ſequitur proximè dictam quæſtionem: ſicut eſſe præcedit habere & habitus eſſentiam. Hoc habere in alio examinatur penes conſequentia contingentiaq; ei de quo eſt quæſtio: ita in alio agente, patiente, conſiſtente, concomitante, maiori, minori, æquali. & aliusmodi iuxtà proximè deſignatas rationes.

Exemplum huius regulæ C Quid eſt homo in ſe? Subſtantia animata rationalis, Quid habet in ſe? humanitatem, intellectum, uoluntatem, ſenſum &c. Quid eſt in alio? in Italia Italus, in ſapientia ſapiens, in loco locatum, in fine glorioſum. Quid habet in alio? in demonſtrabilibus ſcientiam & rationem, in ſenſibilibus ſenſum & phantaſiam. in poſſeſſis dominium, in Deo ſpem, &c. Simile de alijs iudicium diſcurrendo per differentias, con-

trária contradictoria, ſimilia, diſsimilia, priora poſteriora &c.

DE TERTIA REgula, De quo D.

V. Membrum.

QVæſtio De quo, ſequitur ipſã quæ eſt Quod eſt in alio, ſicut reſpectus extrinſecus intrinſecum, quod magis eſt abſolutum ſemotumq; ab eo de quo eſt, quam ab eo quod eſt. Habet ſpecies tres, quarum prima eſt de quo eſt primitiuè, principiatiuè, ſeu deriuatiuè ſecundum eſſe. Secunda de quo conſtitutiuè, conſubſtantialiter, conſiſtenter. Tertia de quo eſt poſſeßiuè, quod æquiualet quæſtioni CVIVS eſt, quam liceret apponere pro alia regula ad dictionis proprietatem reſpicienti. Sed propter ſimilitudinem quam habet hæc quæſtio in idiomate Hyſpanico & Italico quibus quærentibus poſſeßiuè uti accidit illa particula De quien es? De chi e? Quod ſi cui uidetur ardua hæc reductio, ſciat Lullio nobisq; ſecum non eſſe colloquium. Exemplum primi modi regulæ D. De quo eſt homo originaliter ſeu initiatiuè? Vel dicitur de Cœlo & de Sole, & de patre, uel de præiacente materia, uel de nullo intrinſecæ: totus enim

enim de alio eſſe minimè poteſt. Secundo De quo eſt homo conſtitutiuè? de anima & corpore, de elementis & potentijs intellectiuis & ſenſitiuis, ſeu de ſua materia & de ſua forma. Quæ regula ſequitur eſſe initiatiuum ſicut eſſe de principijs materialibus ſeu partibus ſequitur eſſe agentis, initiantis, principiantis. Tertiò De quo eſt homo poſſeſſiuè? ſeu cuius eſt? Dicitur Metaphyſicè, eſſe Dei, Prouidentiæ, Fati, uel (ut quorundam more loquare) Fortunæ. Phyſicè, eſſe mundi à quo circumſcribitur, ſubſtinetur, influxum recipit, & cuius eſt incola. Ethicè eſt ſuæ concupiſcentiæ, uoluntatis, affectusq; eius à quo tenetur, cui & mancipatur. Ciuiliter, dominationis, ſeruitij, religionis, regulæ, inſtituti. Reſponderi tandem iuxta innumeras iſtorum ſpecies, facilè poteſt tum per hanc ipſam, tum & per alias diſcurrendo regulas, quibus ad omnem inuentionem manuducaris atq; copiam.

DE QVARTA REGVla Quare, E.

VI. Membrum.

QVARE ORDINATE SVBſequitur prædictas omnes atq; ſingulas, poſt ipſas enim quæremus Quare eſt? Quare eſt hoc? Quare eſt de hoc? Quare eſt huius? Imo & Quare ſupponit rem eſſe, rem eſſe hoc, eſſe de hoc, eſſe huius eſſe illius. & cæter a. Poſtcombinatas itidem quærit quare eſt hoc quod eſſe dicitur, & eſſe hoc de illo, uel illius? Duas admittit ſpecies. eſt enim Lullio duplex Quare, Formale uidelicet & Finale. ad quæſtionem .n. iſtam reſpondemus tum per principia formalia rei conſtitutiua, uel per ſuum iuum, abile, & are. Vel per primas duas regulæ C ſpecies. Vel per are primæ ſpeciei regulæ D, & ſecundam eiuſdem regulæ ſpeciem. Tum per id ad quod ipſum de quo eſt quæſtio uidetur eſſe ordinatum.

Exemplum primæ ſpeciei ſi quæratur Quare eſt homo? Dicitur Quia eſt ſua eſſentia, uel ſui eſſe conſtitutiuum, Vel per ſuum iuum, abile, & are, utpote quia eſt homificatiuum, id eſt, cauſa eius effectiua. &c. Reſp. per primam ſpeciem regulæ C, per id quod eſt inſe & habet inſe intrinſecè conſtitutiuum & coeſſentialia, quæ ad ſecundam eiuſdem regulæ ſpeciem referuntur. Per tertiam item quartamq; regulam C. Vnde reſponſio erit ab effectu potius quam à cauſa. Quare eſt homo? id eſt, quod ſignum habes de eſſe hominis? Quia

eſt in alio, quia habet in alio hoc. Per are primæ ſpeciei regulæ D, dicendo, per cauſare ſuæ cauſæ, initiare ſui initij & per ſecundam eiuſdem regulæ ſpeciem, dicendo. Quia eſt ſua anima, ſuum corpus, ſua materia, forma &c. Exemplum ſecundæ ſpeciei, ut ſi quæratur Quare eſt homo? Reſpondetur Methaphyſicè propter ultimum omnium finem. Phyſicè ut ſit perfectiſſimæ animalium ſpecies, utpotè in horizonte intellectualium & ſenſitiuorum, rationale. Ethicè ut ſibi alijsq; & primo Reip. per iuſtitiam commutatiuam, diſtributiuamq; uiuat. Vt ſuum intellectum & uoluntatem ad uerum, atq; bonum dirigat & ordinet. Ita ſuo modo de cæteris.

DE QVINTA REGVla Quantum, F

III. Membrum

QVæſtio F ordinatè ſequitur prædictas quæ intima rerum inſpiciunt. Nunc enim quantitas quæ primum eſſentialem rei naturam accidentaliter conſequitur, utpotè quæ in omnibus phyſicis qualitatibus ſubſtrata intelligatur, ſine qua ullam ex ijſdē ne imaginari quidem eſſet poſſibile: ideò rectè hanc omnes poſt ſubſtantiam immediatè ſub ordinatam accipiunt,

Ipſa duas habet ſpecies, continuum uidelicet & diſcretum, quandoquidem alia eſt circa magnitudinem. Alia numerum, alia menſuram ſignificat. Alia per additionem & multiplicationem, alia per diuiſionem partitionemq́; tendit in infinitum. Alia principium habet punctum, alia unitatem. Subdiuiditur in eam quæ molis eſt corporeæ, uel momenta ſubſtantiæ, eſſentiæ, uirtutis, efficaciæ præſtantiæ, & horum ſimilium uel oppoſitorum, ſignificat, & habet latiſſimum campum, ut alibi licebit intueri.

Exemplum primæ ſpeciei Quantus eſt homo ſecundum magnitudinem? dicitur tantus ut in augmento perfecto conſtitutus ſit maior ſerpente, cane, minor boue, camelo, elephante. Quantus in eſſe apto ad uitam? non infra ſexquicubiti magnitudinem, non ſupra decem cubitorum. Quantus ſecundum multitudinem? Non pauci, non innumerabiles, non infiniti. Quantus partium multitudine? conſidera partes intrinſecas, extrinſecas, animam, animæ potentias, corpus, corporis partes proximas uſq; ad elementa. Exemplum ſecundæ ſpeciei. Quantus eſt uirtualiter, efficaciter? Conſidera & magnitudinem & multitudinem operationum, & examina per maioritatem, æqualitatem, & minoritatem. Tantũ enim poteſt unus homo quantum perfectus alter, ut patet in homificatiuo, abili,

& are.

& are, & alijs communibus proprijsq; accidentibus: quod eſt per æqualitatem examinare. Reſponde etiam quod poteſt magis & plura facere quam ſpecies animalium infra ipſum: minus ſpeciebus animalium quæ ſimpliciore corpore, uel ſimplici conſiſtunt elemento, uel ſubſtantiæ ſunt corporeæ magis ſpiritualis, uel intellectualis: & hoc eſt per minoritatem examinare ſubiectum. Idem de examine per alios triangulos eſt iudicium. circa alia principia, D. Quanta ſit ſua Bonitas, ſua ſapientia, magnitudo, uirtus, ſcientia, &c.

DE SEXTA REGVla Quale G.

VIII. Membrum.

QVæſtio hæc præcedentem ſequitur ob dictam rationem, quia omnis phyſica qualitas eſt corporea & eſt in ſubiecto dimenſionato conſiſtens: non quantum enim neque mobile, neq; alterabile, neque calidum neque rarum eſſe poteſt. A Hinc rectè ſentiunt quidam è Platonicis atque Peripateticis materiam mediante quantitate eſſe reliquorum accidentium ſuſceptiuam, nec minus congruè qui dicunt indeterminatam quantitatē eſſe cū materia perpetuo conſiſtentem,

quæ

quæ ſubindè per certas terminataſq; formas ſubſtantiales has uel illas, maiores uel minores iuxta unum uel alium gradum & numerũ ſibi definiant dimenſiones, quas conditio eſſentialis ſpecificeq; differentiæ natura uelut intexit, ut ſubinde extrinſecæ qualitates pro commodo ſubiectiq; congruentia ſuperueniant.

Duas habet hæc regula ſpecies, ut duplex eſt Quale, proprium uidelicet et appropriatum. Primũ eſt naturale, innatumq; illud quod ſoli ſpeciei conuenit, & cum ipſa prædicatiuè conuertitur, illi ſoli omni, ſemperq; congruens. Secundum eſt quod poſt & extra innatam qualitatem aut præter, aut ultra, aut ſupra, aut ſecundum ſequentem naturæ ordinem ſuccedit, aut à caſu, uel fortuna, aut ab intrinſeca electione, quomodo & qualecunque ſit illud.

Exemplum *primæ ſpeciei.* A. Si *quæratur Qualis eſt homo?* B. Dicitur *per primam regulam* G, *eſt riſibilis, quod eſt perinnatam qualitatem, eſt rationalis quod innominatam eſſentialem indicat differentiam: alioqui enim ultimæ rerum differentiæ (ſicut & earundem eſſentiæ) innominabiles & in attingibiles eſſe dicuntur.* C Exemplum *ſecundæ ſpeciei. Qualis eſt homo?* Dicitur Theologicè, D *Beatificabilis, glorificabilis ultra finem & naturale bonum.* E. Ethicè, *malus per maiorem eius ad malum inclinationem, et bonus, quia ſuperiorem*

rem & nobiliorem naturam imitaturus, regulatæ rationis & intelligentiæ innititur appulſui. F. *Ciuiter, uilis, ignobilis, nobilis, heroicus.* Phyſicè *ſanus, benè contemperatus, & ita multipliciter, logicè, mathematicè, manticè.*

DE SEPTIMA REGVla, Quando, H.

IX. Membrum.

QVæſtio. *Quando ideò ſequitur, quia ubi quæſitum & conſideratum quod eſt res & in re inherenter uel inexiſtenter, eorum quæ circumſtant, adſiſtunt, & adiacent, q, ſuccedit, horum primum eſt* Tempus *ſeu* Quando. *Ipſum uerò* Quando *dupliciter conſideratur, uel ſecundum eã qua continuum quoddam eſt, uel continui terminus rationem, & ita tempus eſt propriè appellatum, atq; quantitatis continuæ ſpecies, alio pacto proprius, prout per plures durationis ſpecies eſt determinabile, & ita eſt unum inter cathegorias generaliſsimũ, cuius ſpecies ſunt ſemper, aliquando, nonnunq̃,* Anno *elapſo,* Menſe *futuro, hodie.* Hîc Lullius *iuxtà communisſimam capit ipſum ſignificationem.* Omnes *enim quæſtiones quam latiſsimè ſumi poſſunt (ſicut & alij termini) capiuntur.*

Quando

QVando quindecim dicitur habere ſpecies, totidem enim modis ad quæſtionem quando reſpondere poſſumus. Puta 4 modis regulæ C, tribus modus regulæ D. & octo modis utriuſq; regulæ K adducendis. Quærenti enim Quando eſt homo? Dicitur quando eſt ſubſtantia animata ſenſitiua rationalis, quæ eſt à prima ſpecie regulæ C, Quando habet in ſe intellectum, uoluntatem, & cætera, per ſecundam regulam. Quando eſt in entitate ens, in bonitate bonus &c. per tertiam regulam. Quando habet in demonſtrabilibus ſcibilitatem & ſcientiam, in ſenſibilibus ſenſum & cætera, per quartam regulam. Quando eſt originatus initiatus à patre, cœlo, & alijs, per primam ſpeciem regulæ De quo. Quando eſt ſua anima & ſuum corpus, per ſecundam ſpeciem. Quando eſt Dei, prouidentiæ, fati, fortunæ, per tertiam regulam. Quando eſt mundi à quo circumſcribitur, continetur, influxum recipit, per eandem regulam, Similiter octo alijs modis per ſimilitudinem regulæ D ab ipſa regula K ad hanc H transferendis, de quibus infra.

DE OCTAVA REGVla Vbi, I.

X, Mem-

X. Membrum.

QVæſtio Vbi prædictas ſequitur: poſt enim tempus quod partim adſiſtit, partim inexiſtit: extat locus qui magis extrinſecum quid eſt reſpectu cuiuſcumque de quo eſt quæſtio: tempus enim tum circa rem tum in re ipſa conſiſtere uidetur: Vbi uerò & Locus, tantum circum circa. Ipſum quoque dupliciter conſideratur, & uidelicet ut continuum quoddam partibus poſitionem ad inuicem habentibus conſtans, & ſpecies quantitatis continuæ, & propriè locus dicitur. Et ſecundum propriam ſignificationem prout eſt determinabile per ea quibus poſſumus reſpondere ad quæſitum, Vbi eſt aliquid, & eſt non ſolum generaliſſimum ſed etiam tranſcendens. & ita aut ſumitur Phyſicè, uel ſecundum differentias locales ſurſum deorſum, ante retro, dextra ſiniſtra, intus extrà, uel ſecundum denominatas locorum ſpecies ut in cœlo, in terra, in aëre & reliquis. Aut ciuiliter, in foro, in templo, in ſenatu. Aut mathematicè in tali numero, in tali menſura, pondere, gradu, toto, Aut Logicè, in genere, ſpecie. Aut methaphyſicè in Bonitate, Sapientia, Concordantia. Ita generaliter eſt terminus huius artis, quatenus uidelicet omnes quibus aliquid eſſe in alio imaginari & dicere poſſumus modos complectitur.

Sic

Sic uerbum dicitur in mente, mens in uerbo, planta in ſemine, linea in puncto, tempus in æternitate. Vnde contemplari licet artem iſtam organo uulgato ſcientiarum atq; methaphyſica, immo artibus omnibus eſſe generaliorem. Amplectitur.n.ſcibilia, credibilia, operabilia, quidquid practicum, quidquid mechanicum, quidquid ſpeculatiuum, quidquid contemplatiuum.

Habet hæc regula itidem quindecim ſpecies ſicut & regula H. quot enim modis ad illam, totidem ad iſtam reſpondere poſſumus modis, & iiſdem: nihilo mutato præter dictionem ſeu notam interrogationis ubi uidelicet aiebas Quando, dicas Vbi.

DE NONA REGVLA K QVOMODO

QVæſtio per elementum K deſignata duplex eſt, prima eſt Quomodo: quæ prædictas omnes conſequitur quia omnibus ſuccedit querere quomodo. modus enim ubiq; ſupponit rem. eſt enim intuitus modi eſſendi, quiditatis, dependentiæ, cõſubſiſtentiæ, poſſeſſionis, cauſæ, finis, quantitatis, qualitatis, durationis, locationis, inexiſtentiæ, poſtquam res omnes iſtæ fuerint. Quomodo uerò dupliciter conſideratur ſicut & duplex eſt modalitatis dfferentia, intrinſecè uidelicet ſubſtantialiter

literq́; & extrinſecè accidentaliterq́;, hic ſecundū hos aliosq; (ſi imaginari poſſunt) modos accipitur, quibus omnibus quærenti modum reſponderi contingat.

Habet quatuor ſpecies. Quomodo res eſt in ſe, Quomodo eſt in alio, & aliud in ipſa. Quomodo eſt in partibus (quomodocumq; partes habere contingat) & partes ſunt in ipſa. Quomodo tranſmittat aliquid extra ſe ab intra, uel aliquid immittat in ſe ab extra.

Exemplum primæ ſpeciei Quomodo homo eſt in ſe? Dicitur per aliter, & iuè: rationaliter ſubſtantialiter, corporaliter, ſpiritualiter, conſtitutiuè, intellectiuè, adiectiuè, ſubſtantiuè. Per aduerbia Benè, male, ſapienter, potenter, duratiuè, etc. ex abſolutis prædicatis. Item ex reſpectiuis principaliter, mediatè, finaliter, differenter, concordanter, contrariè &c. Exemplum ſecundæ ſpeciei, Quomodo eſt in alio? Reſpondetur per eaſdem modorum rationes, & phyſicè, & methaphyſicè, & logicè, & moraliter, localiter, definitiuè, finaliter, & mille alijs modis. Exemplum tertiæ ſpeciei Quomodo in ſuis partibus, & partes ſuæ in ipſo? Reſpondetur eadem forma. Conſiderando itidem quomodo, & quales ſunt partes quibus integratur atque conſtituitur, phyſicè, logicè, methaphyſicè, quarum aliæ propinquæ, aliæ remotæ, aliæ proximæ, aliæ ultimæ, aliæ ſunt partes uirtua-

les atq; potentiales, ut uegetatiua, ſenſitiua, rationalis. Exemplum quartæ ſpeciei Quomodo homo tranſmittit aliquid à ſe? Reſpondetur generalibus modis aduerbiando nomina principiorum, ut proximè dictum eſt. Diſtinguendo item modos quibus homo ex facultatibus corporalibus uel incorporalibus aliquid extra ſe mittit, producens; generans, alterans, immutans: uel quo ad facultates animales apprehendens, cogitans, intelligens. Aliquid item in ſe immutando, excitando, innouando, augendo, per earundem facultatum diuerſitatem. & ita ſpecies hæc tria habeat membra, emißionem, immißionem, & conuerſionem immanentium.

DE DECIMA REGVla K.

Decima quæſtio Cumquo, eſt q̃ inſtrumentalitatis regulam etiam appellant & eſt concomitantiæ non minus regula, immo potius, quia inſtrumenti quæſtio potius eſt QVO, quam Cumquo. Sed quidquid ſit in propoſito hæc regula non ab re extræmum nacta eſt locum, tum enim inſtrumentum, tum concomitans magis ab intrinſeco rei diſtat quam alia quæcumque ex prænumeratis. Ipſum Cum quo, eſt primò duplex & uidelicet cum quo aliquid agit, & cum quo aliquid recipit ſeu patitur, ſeu cum quo eſt actiuum, uel actiuè, & cum quo

cumquo eſt paſſiue uel paſſiuum. Secundò (ut dictum eſt de Quomodo) quatuor habet ſpecies; utpotè cumquo eſt in ſe, cum quo eſt in alio, uel aliud in ipſo, cum quo eſt in partibus ſuis, et cum quo partes ſuæ ſunt in ipſo? cum quo aliquid extramittit, cum quo intus innouat, commouet, & immutat ex interno? Reſpondetur per cõcomitantia & organa.

Exemplum primæ ſpeciei Cum quo eſt homo in ſe inſtrumentatiuè, ſeu quo eſt homo in ſe? Reſpondetur ſuo eſſe, ſuo poſſe. concomitanter cum omnibus ijs quæ ſunt in ſe, quæ ad ipſius ſe habent modum, cum Angelo homo eſt in ſe, id eſt, ſicut Angelus. Exemplum ſecundæ, Quo homo eſt in alio inſtrumentatiue? Dicitur iuxtà modum ſui eſſendi in alio inſtrumentatiuè, per inſtrumenta corporis, et animæ, hæcq; uegetatatiuæ, ſenſitiuæ, intellectiuæ: ſic uiſus oculo eſt in uiſibilibus, lingua guſtus in guſtabili, tactus manu in tangibilibus uel extremis alijs partibus. abſtracta ſpecie intellectus in intelligibili. Cum quo eſt concomitanter in alio? Reſp. cum ijs quæ in alio ſunt ut homo. Exemplum tertiæ, Cum quo homo eſt in partibus ſuis, ſeu partes ſuæ ſunt in ipſo? Quo eſt inſtrumentatiue, Reſp. ſua totalitate; cum omnibus ijs quæ ſunt in partibus ſuis, & ſicut omnia quæ ſunt uel conſiſtunt in quodam totò uel totalitate quadam. Exemplum quartæ ſpeciei Quo homo inſtrumentatiue tranſmittt aliquid à ſe? Reſpondetur per duas inſtrumentorum ſpecies, quorum alia

Cum quo concomitanter excitat aliquid in ſe cum omnibus quæ immanentem utcunq; admittunt operationem.

XI. Membrum.

QVemadmodum homine accepto pro ſubiecto diſcurrimus, ita & de quocunq; alio propoſito diſcurrere poſſumus aptatis prædicatis atq; regulis modo conditioniq; eorundem: & ideò termini artis huius nullam contractiuam recipere poſſunt differentiam, ſicut fieri contingit ubi circa unum determinatumq; genus artis eſt negotium. Errant igitur qui quaſi definitiones Lullianas corrigere uolentes, ad modū ſignificandi reportāt illū qui in methaphyſica comperitur, uel logica aliqua. Mitto quando aliquis ex hiſce terminis ſecundum totū ſuæ ſignificationis ambitū in una comprehenditur facultate. Ipſum igitur Cū quo ſiue inſtrumentatiuum non eſt ſolum artificiale, uel phyſicum, uel logicum, uel morale, ſed pro cuiuscunque ſubiecti conſiderabilis ratione, quomodolibet. Reſpondemus enim primo generaliter per ipſum iuum & are. Secundo generaliter iuxtà has primas enumeratas ſpecies. Tertio magis ſpecialiter per proximas eas quæ de genere eius de quo eſt quæſtio, ſiue regula exiſtat. Quartò ſpecialiſsimè, iuxtà modum proprium, proximum, propriiſsimum, & adæquatum illius.

PRIMÆ HVIVS PARtis epilogus.

I. Membrum.

DE IIS ERGO QVÆ PRImò generaliſsimeq; ad artem iſtam pertinent dictum eſt atq; diſtinctum, allatæ ſunt ordinis eorum rationes. Porrò licet ex ſuperioribus multi fuerint rotarum ordines adducti. ex ijs tamen omnibus quatuor qui in combinatoriam praxim referuntur, memoria retinendi ſunt. Figuræ uidelicet ſubiectorum, Abſolutorum prædicatorũ, reſpectiuorũ prædicatorũ, et regularũ. Quoniam uero in omni propoſito ſemper unum iam determinatum deſignatumq; ſubiectum accipitur, ideo pro neceſsitate trium tantummodo figurarum (quæ ſunt de ijs quæ circa ſubiecta) memoriam promptiſsimam habere oportet: Quamuis & uſu uenire poſsint per angulos ſecundæ figuræ adcuiuſcunq; particularis ſubiecti propoſitum cætera omnia adiectiue capta: ut ſit Homo diuinus, angelicus, cœleſtis, imaginatiuus &c. Elementum diuinum, imaginarium, humanum, quantum, iuſtum &c. uel ſubſtantiuè accepta ubi Homo differenter, uel concordanter, uel alio modo ſumitur cum omnibus alijs.

Sectio Secunda.

CAP. I.

DE TERMINORVM multiplicatione & primò Subiectorum.

I. Membrum.

VNVM *de principialibꝰ eorum quæ ad inuentionem, iudicium, & ea quæ conſequuntur ex iſtis faciunt, eſt ratio multiplicandi terminos, quemadmodum ad arboris frugalitatem ramorum multiplicatio neceſſaria eſt, ſine qua fruſtrà fructuum uberiorem ſperare poſsis copiam.* Addit igitur *præcedenti præſens conſideratio plus momenti, quam in eodem genere ſimplo poſsit apponere centuplum.* Eo igitur *ordine quo ſubiecta, prædicata, atq; regulæ in ſuperioribus habentur pro ratione artis huius definita, ad quem multiplicanda ſunt modum etiam conſiderentur.*

II. Membrum.

S*ubiectum ergo circa quod verſatur intentio, inquiſitio, inuentio omnis, & iudicium, eſt ſemper illud unum circa quod & de quo mul-*

ta

ta affirmamus, negamus, dubitamus. Ipſum ſi multiplicari & dilatari debeat. Velut in centro circuli collocetur. Vnde ad circumferentiam multæ diuerſæq; producantur lineæ, ad eorum circumferentialium terminorũ extenſionem qui loco ſubiecti in eiuſdem ſcientiæ ſpeciei concluſionibus accipi poſſint, utpotè qui uel ſubiecto æquipollent, uel ipſum integrant, atq; quomodolibet conſtituunt. ad eiuſdem apparatum, præparationem, productionem, & perfectam ſpectantes exiſtentiam, qui uel cum eo conuertuntur, uel eſſentialiter de ipſo prædicantur, & ad propriam idem denominent circumſcriptionem; Eiuſmodi ſint ſubiecti partes, ut hominis anima, corpus, & cætera. Principia alia ex quibus & à quibus conſtituitur, atq; cauſatur uel proximè & immediate, uel mediate & primò. Complexiones item proximè dictorum uariæ atq; diuerſæ, ut pars quam paſsio denominet, principium quod paßio, paßionem q̃ principium, principium q. pars, partem quam principium, paßionem quam pars, partem quam paßio. & ita de alijs. Subiecti etiam actiones & operationes quibus in ſimilia & alia, uel à ſimilibus & alijs afficitur, appropriatè uel propriè, cauſarum enumeratio atq; diſtinctio, effectuum percurſio, contrariorum & quomodolibet oppoſitorum inſpectio, congruentium quoq; atq; fauentium commodorum ei quod ipſum, uel ipſius, uel quomodocumq; aliter appoſitum, & quidquid ſimile dißimile, proportionale eſt enumeratis his & alijs enumerabilibus. III. Mem-

III. Membrum.

HVC accedant quæcumq; de ſubiecto uel ſuperiora, uel ut æqualia, uel adiectiuè, uel ſubſtantiuè, nomina, prænomina, agnomina, ſynonima dicuntur. Primo intentionalia, utpotè quæ ad rem ſignificandam proximè referuntur ut anima, corpus, homo, & omnia quæ per decem cathegoriarum coordinationes explicantur. Intentionalia ſecundo, utpotè quæ mediantibus primis intentionibus rebus ipſis iniuncta, per haſce tamen inquibus habere fundamenta perhibentur appoſita nō citrà rationem habeantur. Omnia inquam hæc poſt ſubiecti euacuationem, uel ante, uel ſimul, uel utcumq; (pro rei tractandæ natura) centro circuli ſuccedant: ut quemadmodum ſubiectum ipſum per principia atq; regulas eſt deductum, ſingula etiam quæ in huius rotæ circumferentia ſunt deſcripta deducantur. Vnde rotam huiuſmodi totam tamq̃ dictionem unam concipias tandem, quæ in centro circuli prædicatorum abſolutorum & reſpectiuorum triangulis habeatur. Sic ubi Hominem per regulas atq; principia deduxerimus, deducamus eius animam, eius intellectum, eius rationalitatem, partes, inſtrumenta, cauſas, effectus, & alia. Non minus .n. per horum ſingula quam per ipſum ſubiectum (à propoſito ſubiecti nunquam recedendo) diſcurrere poſſumus. Figuram igitur à qua quilibet ad libitum

ſubtrahere, & cui ad libitum addere poterit, hunc in modum conſtituendam obijcimus: ubi 2 ſubiecti multiplicandi nota eſt, ea quæ circum circa geminabilia & (dummodo certi numeri ratio, modusq; tandem ſeruetur) multiplicabilia ſunt ordinata, eorũ omnium quæ ſubiecti uicaria eſſe ualeant.

DE PRÆDICATORVM abſolutorum multiplicatione.

I. Membrum.

EAdem qua ſubiecta multiplicare docuimus, prædicata etiã multiplicare docuiſſe forma poſſumus. Collocare etenim ipſum uel problematis prædicatum, uel expoſitum ſubiectum in centro licet deducendum. Vt ſi uidendũ ſit an mundus ſit æternus, poſtquam mundus & ea quæ mundi ſunt in centro circuli ſunt digeſta, hæc quæ æternitas & ea quæ æternitatis ſunt digerantur; item ubi dictum eſt de mundo & mundi partibus, de bonitate mundi, bonitateq; partium, de bonitate æternitatis & eorum quæ ad eius rationem ſpectant, complexè item de bonitate æternitatis mundi, & ita deinceps de magnitudine, duratione, principio, & reliquis eſt intelligendum. Horum *ſingulis adde eorundem priuilegia, titulos, atq; denominationes, pro* B *enim quod eſt bonum, poſſunt ſtare,* Sui *communicatiuum, appetibile, gratum, digniſſimum ut ſit, ut habeatur, ad quod ordinata ſunt alia, cuius corruptio non poteſt eſſe bona, quia ipſum eſt bonum, quod ad interitum non poteſt eſſe ordina-*

tum tamquam bonum, quia adhuc eſſet ordinatum ad ſe ipſum, quod debet cum æterno bonificante manere, & arduum, difficile, rarum, perfectum, in omnibus pro naturæ capacitate inſitum, & alia quæ ex philoſophorum ſententijs decerpere ualeas.

His adde cathalogum eorum quæ ſub figuris omnibus et earum membris illi prædicato ſunt conformia, ſimilia, analoga et ea omnia quæ per elementa proximè poſitæ figuræ denotantur & alia: contraria item, & quomodolibet his aduerſantia, & diſſimilia, quæ pro negatiuis remotiuiſq; diſcurſibus habendis extant aptiora. Adde dictorum omnium circumſtantias atq; diſtinctiones, prout in cuiuscunque altitudine, latitudineq; ſcalæ inſinuatur.

II. Membrum.

SI Rhetoricus es, uel poeta, uel propheta adde ex omnibus terminis qualiacunq; occurrunt: aſſumptas metaphoras, ſeu translationes, quas per ſimilitudines, proportiones, uel per negationes, uel alijs modis qui in ſigillis Apellis, atq; Phidiæ à nobis aperiuntur, accommodes. Sic enim de omnibus omnia dici poſſunt, ut de homine ſerpens, planta, lectus, ouis, leo, lupus, radix, ramus, ſtirps, fructus, manus, cauda, dens, & alia centena millia. Porro expedit eos quoslibet aſſumere terminos aliquo non inartificioſo ordine digeſtos, è quibus unum quem in uigeſimo ſigillo aperui producam in medium, quo (cum principio artificioſiore memorandi ratione carerem) ego ipſe uti conſueui. Sub-

Subiectum enim prædicatione terminorum famoſi alicuius carminis, uel cantici, uel orationis termi- nis efformabam. Vt ſi de prudentia mihi ſermo fuerit habendus. Acepta quæ primum mihi ſeſe offerrret oratione qualis eſt, Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum. *Hoc pa- cto procedens diſcurrebam. Prudentia eſt quæ hominem tandem ad* BEATITVDINEM, *ſeu beatum in hac uita ſtatum perducit & conſeruat, & fini ſuo coniunctum reddere ualet. Hac puer & fatuus differt à* VIRO, *qui non temporis ratione, multæq; ætatis peracto curſu, ſed conſilij maturitate indicatur, hac eadem ſenes decreptique ætate con- fecti et imbelles, tauros, leones & urſos domant, et ſubijciunt. Prudens eſt* QVI *de rebus agendis re- ctè conſulit & meditando præſentia, & recolendo præterita, prouidet de futuris atq; præcauet:* NON *eſt quæ hæc tantum quæ obuerſantur ad oculos con ſiderat, nō ex auditu auriū uel ex uiſu iudicat oculo rū, ſed & de poßibilib. atq; contingentibus futuris aptè diſcurrit. Ipſe eſt qui recto naturæ diuinæq; legis tramite incedens, in amplas perditionis uias non unquam* ABIIT, *ab arduo litteræ pythago- ricæ dextro calle, ad dexteram uel ad læuam non diuertit. Prudens ſapientum & rationis quæ in animæ puppi reſidet,* IN CONSILIO *con- quieſcit, quo ſe tueatur, exaltet, & alijs prodeſſe poßit.* IMPIORVM *murmura non timet*

& inſidias: & ita deinceps per aliorum terminorum obiectum ueluti manuductus ſiue huius, ſiue alius cuiuscumq; memoratæ orationis terminis, ſiue hoc, ſive quodcumque aliud ſubiectum deducendo, dilatet inuentionis curſum. Quid item prohibet & haſce quascunq; dictiones ad ſubiecti denominationem adcommodatas per principia, regulas & cætera deducere? ut Prudentiæ beatitudinem, uirilitatem, negationem, abſentiam, impietatis aduerſitatem, Conſilium, Viam, Impeccabilitatem, Conſtantiam, Cathedram, Peſtis abactionem, Seſſionem, Legem, Dominium, uoluntatē, meditationem, diem, noctem, ſimilitudinem, arborem, plantationem & cætera quæ ſequentibus eiuſdem cantici dictionibus ſuggeruntur. Habes igitur Z quod ſignificet prudentiam: & eos qui ſunt in figuræ circumferentia terminos, per quos illa deducenda occurrit.

Cap.

CAP. III.

DE PRÆDICATORVM reſpectiuorum multiplicatione.

I. Membrum.

EX antedictis de ſubiectorũ, abſolutorumq; prædicatorum multiplicatione multos ex temetipſo elicere poteris modos quibus iiſdem prædicata reſpectiua multiplices, porro peculiares horũ multiplicandorum modos explanemus. Multiplicantur *igitur hæc primò in propria ſignificatione, ſecundò in aliena. In propria quidẽ tripliciter primo unũ reſpectiuum prædicatum per alia reſpectiua deducendo ut ſi. dicamus* BB *differentia differentiæ,* B C *differentia concordantiæ, ſeu concordantium, et ita deinceps*

ceps uſq; ad B K: aliter quoq; denominando dicẽdo, Differentia differens, differentia cõtrarians, principians &c. Vbi ſicut deduxiſti ipſũ B ita et ipſum C aliáq; deducere poteris elementa. Secundo reſpectus ipſos cõmiſcendo, duplicando, triplicando, quatruplicando, ut dicendo Differentia principians, concordans, maior, minor, concordantia medians finalis, ſeu in fine: et ita deinde iuxta propoſitorum modum, ſubiectorumq; capacitatem. Tertio per altitudinem latitudinemq; ipſorum ſcalæ, utpote à particularibus ad uniuerſalia cõſcendendo, deſcendendo è contra, & aliter (ut non eſt iterum repetere neceſſarium) faciendo. In aliena autem duplicitet primò per applicationem huius Figuræ ad primam nempe ſubiectorum quam nos attulimus tum generalem, qua ſubiectorum genera diuidantur, ut cum inter Deum & Angelum & Hominem differentia conſideratur, uel concordantia, uel reliqua. Tum particularem ut cum conſideratur inter hunc angelum & hunc Hominem, hoc cœlum & illud, hanc & illam uirtutem. Secundò per deductionem terminorum huius figuræ T per terminos generales figuræ A quæ eſt prima Lullio .i. abſolutorum prædicatorum, ut cum B angulus .i. Differentia ponitur ſub Bonitate quæ eſt B figuræ illius, ſignificando differentiam inter bonitatem & bonitatẽ, Cum ſub C, ſignificando differentiam inter magnitudinem & magnitudinem, & ita ulterius quoad uſque ad K deuentum fuerit. Deinde ponendo angulum inter B & C illius figuræ ſignificando differentiam inter bonitatem et magnitudinem.

Inter

Inter C *&* D. *id eſt inter Magnitudinem & durationem, & ultra uſq; ad medium inter* I *&* K. *De inde in tertium, ponendo angulum* B *inter* B *figuræ* A *&* D *figuræ eiusdem, uidendo differentiam inter Bonitatem & Durationem. Inter* C *&* E, *inter Magnitudinem & Poteſtatem. & ita deinceps. Nec minus ad alias æquidiſtantias interijciendo medium, in quartum, quintum, ſextum, atque ſeptimum. Tertio per acceptionem terminorum altitudinis & longitudinis ſchalæ eiusdem, quæ ex præcedentibus poſſunt eſſe manifeſtæ. Hoc quod diximus de angulo* B, *de alijs omnibus triangulorum in præſenti figura complicatorum angulis dictum intelligatur. Multiplicantur quartò eiusdem figuræ termini per eorundem ex regulis informationem, qualis in proximè dicendis erit manifeſta.*

CAP. IIII.

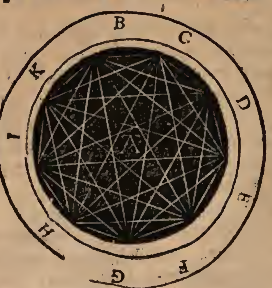
DE MVLTIPLICATIone regularum.

I. Membrum.

SATIS *per temetipſum ex ſuperioribus, regularum multiplicationem poteris intelligere: ad doctrinæ nihilominus claritatem propoſitos non pigeat enume-*

rare

rare modos. Multiplicantur ergo primò per ſignificationis earum latitudinem, quia uidelicet non ſub alicuius definitæ ſcientiæ ambitu perquirunt. Secundò per earum enumeratas ſpecies. Tertio per earum ad inuicem complicationẽ ut ubi componuntur Vtrum cùm Quid, dicenti Quid eſt hoc quod dicis eſſe? Numquid eſt hoc ipſum quod definis? De quo eſt hoc ita definitum? Nec nõ ſingulas per ſingulas deducendo ut patet in progreſſu linearum ab uno circumferentiæ termino ad alios omnes deſignatos extenctarũ. Vnã tandẽ per duas, uel duas per unam, ut in eadem figura manifeſtatur, ubi una quæſtionum (quæ hic per A *deſignetur quælibet) in centro collocata, primum quidem inde ad ſingulas, moxq; à ſingulis ad omnes deducatur, ut* B F, *Vtrum eſt tale quale dicis?* C K B *Quid eſt illud cumquo aliquid eſt aliquando? ita de cæteris, etiam ſi ulteriores tentare uelis quæſtiones. Vbi tamen illud non debes exiſtimare, quod quæſtionum non eſt complicatio propriè, ſed regularum. In omni enim problemate uno & ſingulari non plus q̃ unam poſſumus intelligere quæſtionem: quam tamen in complicatione plurium regularum diuerſa, unam nihilominus poſſumus & debemus intelligere.*

B Vtrum
C Quid
D De quo
E Quare
F Quantum
G Quale
H Quando
I Vbi
K Quomodo Cum quo.

Quartò multiplicantur per deductionem per regularum ſpecies uniuerſas, poſtquam per ipſa regularū genera ſunt deductæ. Ipſum quidē fit tū per ſuas tum & per alienas, ut dicendo quid in ſe? quid eſt in alto? quid habet? quid eſt quo originaliter? quid eſt eius quantitas? habitus? diſpoſitio? Vbi? Quomodo? eius surſum? eius ætas quid eſt? Quintò per deductionem ſingularum ſpecierum regularum, per alias regulas. Quare utrum? id eſt ad quem finem hæc res eſt? ad quem finem hoc eſt de aliquo?

Sextò

Sextò per deductionem ſpecierum ſingularum regularum per omnes eiuſdem, & aliarum regularum ſpecies, ut facile per ſe ipſum quilibet inducens uidere poterit.

Sic diſperſa, inordinata, uel aliter ordinata, habes in quas reducas aggregesq; claſſes, quia rebus in hypoſtaſim quandam diſpoſitis non inuentionem ditare modò, ſed & memoriam confirmare queas.

Sectio 5.

DE IIS QVÆ PRÆCISE ſpectant ad ſecundam intellectus operationem, & tertiam figuram Raymundi Lulli.

CAP. I.

I. Membrum.

LICET *ex ſuperioribus omnia ex te poſſis intelligere, in his enim quidquid pertinet ad omnes operationes intellectus, nedum implicitum, ſed et maximè explicatum habemus:*

Tamen hoc ſeorſum eſt animaduertendum quod quemadmodum conſiderata ſunt uniuerſa per ſingula: nempe cum regulæ poſt regulas ; ſubiecta poſt ſubiecta, prædicata poſt prædicata, ad informandam ſimplicem eorum apprehenſionem definiebantur: modo conſiderentur ut alia cum alijs complectuntur primò, ad propoſitiones conſtituendas, quatenus ſecunda intellectus operatio exerceatur, compoſitio uidelicet & diuiſio, ſeu affirmatio uel negatio, Hoc eſt illud quod licet comtemplari in his quæ habentur in Lullio, ubi de tertia figura in qua ad binarium numerum (altero ſignificante ſubiectum, altero ſignificante prædicatum) elementa complectuntur.

Id autem dupliciter efficitur uel in eadem figura ut cum dicitur B C. i. *bonitate magna, uel in diuerſis figuris, ut cum dicitur* BC. i. *bonitate concordans.*

II. Membrum.

Ipſa quidem compoſitio ſeu complexio tripliciter incedit, uel per diſcurſum ut cum ipſi B *ſuccedunt octo, dicendo* B C. B D. B E. BF. B G. B H. B I. B K. *Ipſi* C *ſuccedunt ſeptem dicendo,* C D. C E. C F. C G. C H. C I. C K. *Similiter deinceps ipſi* D *ſuccedunt ſex: Ipſi* E. *quinq;*

quinq; : ipſi F *quatuor : ipſi* G *tria : ipſi* H *duo : ipſi* I *unum.*

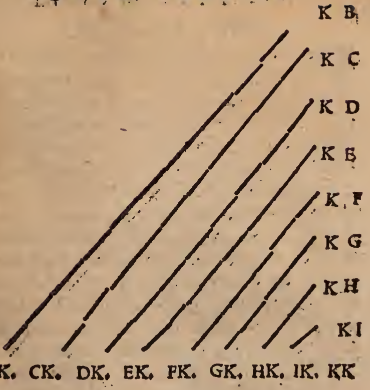
Vel fit ſecundò per aſcenſum, ut cum dicitur K I. K H. K G. *uſq; ad octo ſuccedentia.* H G. H F. H E. *uſq; ad ſex ſuccedentia :* F E. F D. *uſq; ad quatuor :* E D. E C. E B. *uſq; ad tria.* D C. D B. *duo:* C B. *unum,*

Vel fit tertiò per concathenationem ut cum dicitur B C. CD. D D. E F. F G. G H. H I. I K. *quæ concathenatio ſimplex eſt, & à ſingulis & ab omnibus poteſt exordium ſumere, ut & proximè dicti aſcenſus & deſcenſus : Porrò undecunq; incipiendo ex ui propoſiti ſemper omnes annuli cathenæ, ſeu omnes cameræ domus ſunt examinandæ, nempe ſi incipias à camera* H I. *uerbi gratia dicendo Vera uirtus, procedas inde ad* I K. K B. B C. CD. *& cæt. Vnde quacunq; incipias, ita ſemper omnes poteris diſcurrere manſiones, ac ſi cameræ eſſent in circulum diſpoſitæ, etenim ſemper diſcurſus eo reuertitur unde factum eſt exordium.*

Vel fit quarto per geminationem, ut cum dicitur B B. C C. D D. E E. F F. G G. H H. I I. K K. *quos quidem quatuor in ſubſequenti tabella conſiderare facilimè poteris ordines.*

Bb	Cb	Db	Eb	Fb	Gb	Hb	Ib	Kb
Bc	Cc	Dc	Ec	Fc	Gc	Hc	Ic	Kc
Bd	Cd	Dd	Ed	Fd	Gd	Hd	Id	Kd
Be	Ce	De	Ee	Fe	Ge	He	Ie	Ke
Bf	Cf	Df	Ef	Ff	Gf	Hf	If	Kf
Bg	Cg	Dg	Eg	Fg	Gg	Hg	Ig	Kg
Bh	Ch	Dh	Eh	Fh	Gh	Hh	Ih	Kh
Bi	Ci	Di	Ei	Fi	Gi	Hi	Ii	Ki
Bk	Ck	Dk	Ek	Fk	Gk.	Hk	Ik	KK

Quæ quidem tabella eſt tabella Lullij ingeminanata, ita ut illa habet triginta ſex cameras, iſta habet primò ex prima conuerſione ſeptuaginta duas, deinde ex geminatione quæ per diametrum eius tabellæ ſumitur, erunt octoginta unum. Geminatio quidem fit modo dicto per diametrum. Reflexio fit hoc pacto ut fiat aſcenſus eo unde factus eſt deſcenſus, ut patet cum ſupra poſitum quadratum quod ex pluribus gnomonibus conſtat diuiditur in ſuos gnomones hoc pacto ut ſumendo ultimum gnomonem.

Similis ratio eſt de penultimo uſque ad primum, in quibus omnibus patet reflexio, & reflexionis ordo: Vniuerſaliter autem cauſatur dicta figura ex hoc quod nouem elementa huius artis poſita pro capitibus nouem columnarum extendant dorſum nouem columnarum ex hoc q, unum elementum recipit omnium aliorum ſocietatem, & ſui ipſius geminationem. Et *ita pro hac parte habes formam ſubiecti, & prædicati, quæ quidem repræſentatur per duo elementa per quorum combinationem propoſitio conflatur, & ſecunda intellectus operatio informatur.*

III. Membrum.

Iſtæ ſunt triginta ſex cameræ quæ quidem ex triplici ſignificatione ipſorum elementorum conſtituunt in eorum euacuatione, primò quidem duodecim propoſitiones, Secundò uiginti quatuor quæſtiones quæ ex duabus regulis in duobus elementis ſignificatis duplicant duodecim illas propoſitiones, Tertiò quæ multiplicātur euacuatione ipſarū ſpecierū dictarū regularum. Quartò quæ interpoſitione duorū mediorū per duo etiam elementa ſignificatorū, duodecim medijs propoſitiones multiplicantur, ut patet in ſexta parte Lullij tum in arte magna tum in arte parua, quæ eſt de euacuatione tertiæ figuræ: ordinatius aūt atque breuius in noſtris, ubi ſufficit in camera B C exemplificaſſe, eodem modo ſe habentibus cæteris cameris. Ea omnia per hæc à nobis hîc notata optimè poſſunt intelligi & iudicari.

Sectio 4.

DE HIS QVÆ PERTInent ad quartam figuram, & tertiam intellectus operationem.

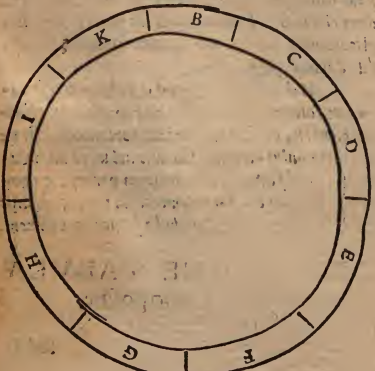
CAP.

Cap. III.

I. Membrum.

CONSEQVENS eſt modò de pertinentibus ad quartam figuram à Lullio propoſitã conſiderare, unde conſtetur tertia intellectus operatio, quæ eſt argumentatio.

Quarta igitur figura componitur ex tribus circulis, quorum ſuperior ſemper eſt immobilis, duo autem inferiores ſunt mobiles, ut patet in præſenti ſchemate.

Vbi manente immobili utroq; extremo poſito B circuli mediocris, infra B, circuli ſuperioris et infimi, cauſantur nouem cameræ, quæ ſunt ex trigeminatis nouem elementis: Deinde ſub B circuli ſuperioris, & ſupra B circuli inferioris poſito C circuli medij, cauſantur nouem aliæ cameræ nempe BCB, CDC, DED, EFE, FGF, GHG, HIH, IKI, KBK. *Deinde moto* D *circuli medij, inter duo* BB, *ſupremi & infimi. cauſantur nouem aliæ cameræ, nempe,* BDB, CEC, DFD, FGF, FHF, GIG, HKH, IBI, KCK, *Similiter motis alijs ſeptem elementis omnibus infra* B *circuli ſuperioris &* B *circuli inferioris, acquiruntur totidem nouenæ camerarũ: Vnde ſicut proceſſum eſt in motu circuli mediocris infra duos circulos, ſimiliter procedi poterit in multiplicationem earum per motum circuli inferioris, ſub duobus ſuperioribus.*

Habes igitur deſignatas columnas & cameras: columnæ quidem ſunt quæ conſtant ex pluribus cameris, & ſunt ipſa totalis uariatio, quæ fit ex uno motu unius elementi ſub alijs uel infra alia: Cameræ autem ſunt ipſæ columnarum partes, quæ omnes ex tribus conſtant elementis in propoſito. Hinc patet ratio conſtituendæ tabulæ ſecundum ordinem.

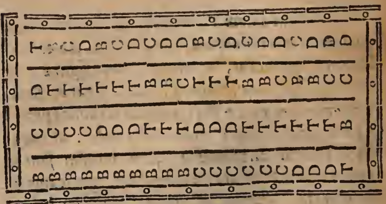
DE RATIONE TABVLÆ magnæ à Lullio poſitæ.

Habita

Habita tabula conſtante ex columnis cauſatis modo proxime dicto, atque multiplicatis, emergit ſubinde tabula magna quæ conſtituitur ex ipſo T *addito, & diuerſimode ordinato.*

Ipſum autem T*, ponitur ad ſignificandam uariationem terminorum, ut habeas quando ipſa elementa ſignificant, terminos primæ figuræ, & quando ſignificant terminos ſecundæ figuræ. Semper enim literæ ante* T*, ſignificant terminos primæ figuræ, literæ poſt* T *terminos ſecundæ: ut quando* T *ponitur in principio omnes termini ſunt de prima figura.*Hinc *ubi dicitur*BCTB,*ſignificatur bonitas magna differens,uel bonitas magnam habens differentiam:* BTCB, *ſignificatur bonitas differens per concordantiam,non enim concordare dicuntur, niſi quæ aliquo pacto differunt, & omnia quæ concordare dicuntur quodammodo differunt, non enim dicitur idem concordare cum ſeipſo.*TBCB,*ſignificatur differentia cõcordantis & differentis,ſeu differentia inter id q̃ concordat, & id quod differt.* BCBT .i.*bonitas magna bonificabilis ſeu bonificantis, ſeu bonificati,uel bonificabile uel bonificatiuum uel bonificare magna bonitate. Ecce quomodo ex una camera præcedentis tabulæ exurget columna alia per diuerſas ipſius* T *coordinationes, ut patet in-*

In prima columna Lullij, quæ quidem conſtituitur ex camera B C D, *modo* B *præcedente, modo* C *præcedente, modo* D *præcedente,& ipſo* T *in elementis illis tribus diuerſimodè ſecundum prædictum modum ſituato.*

Sicut ergo effectum eſt de hac camera, BCD, *Ita effici poteſt de cameris omnibus alijs. Exempla per ſingula & per omnia ab ipſo Lullio in ſua arte magna poterit qui uolet intueri, ſufficiat aũt nobis eorum rationem, cauſam, & ordinem, inſinuaſſe: tuq; ex temetipſo poteris meliori ingenio practicare melius. & à Lullio ſufficiat tibi ipſius rei rudem formam percepiſſe, qui quidem omnem pulchritudinem & affabrilitatem ſoli bonitati ipſius negotij intentus contempſiſſe uidetur.*

DE

DE VSV TERTIÆ ET Quartæ figuræ, & tabulæ generalis.

TRiplex cum ſit intellectus operatio, ut in ſuperioribus manifeſtauimus, in omnibus contingit complexionem terminorum aſſumere: In Prima quidem definiendo: In ſecunda uerificando: In tertia argumentando: Definimus cum dicimus animal rationale mortale, qui termini ſunt ſignificati per E G. Verificamus cum dicimus, homo eſt animal rationale mortale, qui termini ſunt ſignificati etiam per F G. Argumentamur cum dicimus, Omne utens ratione ſeu ratiocinatiuum, eſt animal rationale: Homo eſt quoddam ratiocinatiuum, ergo eſt animal rationale. Qui termini ſunt ſignificati per EFG, ubi F ſignificat medium propter quod prædicatum ipſum, quod eſt definitio, conuenit ipſi ſubiecto, ſeu definito, ſeu definibili.

Per tertiam ergo figuram habemus definitiones & propoſitiones quæ ambæ conſtant ex duobus terminis: definitio enim conſlatur ex genere & differentia; propoſitio uero ex ſubiecto & prædicato.

Per quartam uerò figuram contingit tum definire, cum ſumimus genus cum pluribus

diffe-

differentijs, ut cum dicimus, Animal rationale mortale. Contingit etiam uerificare cum tribus uel pluribus terminis, ut cum dicimus, Deus eſt magnus potentia & ſapientia. Contingit etiam demonſtrare, cum inter ſubiectum & prædicatum, ut pote, inter unum terminum ſignificatum per circulum ſuperiorem tertiæ figuræ, & circulum inferiorem eiusdem aſſumimus diuerſa media ad demonſtrandum ipſum ſignificatum per elementum infimi circuli prædicari de ſignificato per elementum ſuperioris circuli, ita ut circulus medius ſemper ſignificet cauſam, uel medium propter quod prædicatum dicitur de ſubiecto: Quod pateat per exemplum iſtud. Vis demonſtrare Deum *eſſe omnipotentem, habes* Deum *pro ſubiecto, habes omnipotentem pro prædicato, diſpone ergo elementum* B *in circulo ſuperiori ſignificans ſubiectum quod eſt* Deus. E *circuli infimi ſignificans prædicatum, quod eſt potentia ſumma, pro demonſtrando & probando oportet inueſtigare & inuenire medium ſeu cauſam: manentibus ergo immobilibus, ſupræmo & infimo circulo, ducantur infra duo illa cætera elementa per ordinem, reuoluendo, mediū circulum, ponendo primo* B *infra prædicta, & dicendo* B B E; I. *Omne diffuſiuum ſui ipſi us (quod eſt unum de rationibus bonitatis) habet potentiam qua ſeipſum diffundit,* Deus *eſt ſumme ſui ipſius diffuſiuus, ergo ſumme potens, ſeu omnipotens. Vel ſic, Omne*

ſumme

ſummè bonificatiuum in ſummo poteſt benefacere, & per conſequens poteſt in ſummo: Deus eſt ſummè bonificatiuus, & per conſequens, & cæt. ergo & cæt. Deinde loco ipſius B medij ſuccedat C, dicendo BCE, Omne ſciens omnia, ſeu ſumme ſciens, poteſt ſuper omnia, ſeu habet ſummam potentiam: Deus eſt ſumme ſciens & intelligens, ſuper omnia, ergo habet ſummam potentiam, ſeu omnipotens eſt, Similiter per alia media fieri poteſt. Quæ quidem media non ſolum ſunt termini ipſi in arte explicit, ſed etiam eſſe poſſunt innumeri alij prout ſuperius docuimus, ordinando domos pro terminis præcipuis in arte explicitis, in quibus ſunt plures cameræ, & loca particularia referentia terminos ſignificantes Bonitatem, magnitudinem, differentiam, & cæt. Quia ſunt uel eorum concomitantia, uel eorum effectus, uel eorum ſigna, uel eorum cauſæ, Vnde quatruplex genus demonſtrationis emergit, ut uidebitur.

Ipſum ergo B medij circuli, non ſolum ſtat pro ſignificanda bonitate, ſed pro innumeris alijs nempe ſuo concreto, communicatiuo ſui, appetibili, mali contrario & cæt. Similiter de ſapientia, & alijs.

Quò ergo plures terminos tibi comparaueris, magis dilatando & replendo domos, quas ordinauimus conſtituendas, eo plura atq; certiora habebis media

quibus

quibus eandem concluſionem non ex futilibus & uana multiplicitate ualeas demonſtrare, ſed ex proprijs & neceſſarijs. An *huc uſque pertigerit* Lullius,*tu ipſe conſidera, & perpende quantum huic arti additum ſit à nobis.*

Poſtquam *uerò diſcurreris per reuolutionem circuli mediocris, per informationem cameræ* B E *adſciſcentis medium ex omnibus nouem elementis ex una figura, ut pote prima, quaſi ipſo* T *ſubſequente, dicendo in forma* BBET. BCET. BDET, *& ita deinceps, poteris noua argumenta ordinare adſciſcendo terminos ex alia figura, quaſi ipſo* T, *præcedente, dicendo in forma* TBBE, TBCE, TBDE, *& ita deinceps,* Rurſum *& alia argumenta, admiſcendo unam figuram cum altera, dicendo,* BTBE, BTCE, BTDE, *& ita deinceps, quæ omnia clara ſunt exemplo ſuperiorum.*

DE MVLTIPLICI VIA doctrinæ & medio ad demonſtratiuè concluſionem inferendam.

Cap. IIII.

I. Membrum.

ESupra dictis facillimum eſſe conſtat innumerabilia (ut & innumerabiles ferè ſunt termini, & uelut infinitæ terminorum combinationes) ad aliquid concludendum aſciſcere nos poſſe media: iam aliquid obiter de ipſorum ſpeciebus ad diuerſimodè pro ſubiectorum mediorumque diuerſitate demonſtrandum afferre non pigeat. Quod obeam maximè cauſam faciendum ducimus, quia (aſinorum quorundam iudicijs prætermiſsis, qui brutali quadam temeritate ea quorum ipſi nullam habere poſſunt rationem uana per ſe ipſa uolunt indicari) aliqui non nullo ingenio donati in eo ipſo huic arti detrahunt, in quo maximè conuincitur excellere.

Quod ſanè ab eis ideò factum eſſe conſtat quia eorũ de arte iſta ratio eo uſq; cõſcendiſſe non potuit, unde uelut è denſa nigraq; ſilice lumen ignemq; ſublateſcentem excuterent. Ex ijs unum mihi aliòqui non admodum uulgaris ingenij atq; iudicij uidiſſe licuit, qui in libro quodam, qui de Vanitate ſcientiarum inſcribitur (ubi titulus ipſe quale ſit in operis progreſſu ſtudium plusquam ſatis (niſi me fortè ironica illa eiusdem libri concluſio fallat) expreßit) hanc artem inquit in copia, ordine, oſtentatione & uelu ti quadam fimbriarum dilatatione conſiſtere: ita ut non ſcientiam, & aliquam magnifaciendam contemplationem, quam multæ doctrinæ, profundiorisq; cognitionis pariat exiſtimationem. Porrò nihil de hac arte dicit ille, quod idem de cæteris facultatibus atq; ſcientijs (præter illam quam ipſe in fine uidetur extollere) dici nequeat. In uniuerſis etenim nullus niſi pluſquam mediocriter ſtultus ueram & non uanitati ſimilem poſt omne ſtudium ſe nactum eſſe nouerit ſcientiam: quod ſanè & is qui maximè omnium philoſophorum humano ingenio tribuiſſe uidetur Ariſtoteles teſtatur, ubi rerum ſubſtantias ultimasq; differentias innominabiles imperceptibiles que dicit: & oculum intelligentiæ noſtræ ad maniſeſtißima ſe habere naturæ haud aliter quam nocturnæ auis oculos ad lumen ſolis. Mitto eos qui ueritatem in denſißima caligine conſiſtentem definientes, tunc ſe maximè cognouiſſe, & culmen attigiſſe

tigiſſe philoſophiæ exiſtimabant, cum ſuam ignorantiam non ignorare ſibi uiderentur. Quod ergo per omnes ſcientias habere tandem poßibile eſt, per artem iſtã utpotè per cauſam maximè generalẽ acquiritur. Quod ſi cæteræ præter exiſtimationem nihil quod ſit ingentis momenti præ ſe ferunt: ſatis eſt quod iſta ultra exiſtimationem aliquid contineat quod uir ille aut prorſus non penetrauit, aut non ſatis.

II. Membrum.

AD propoſitum igitur eſt animaduertendum qud cum multiplex extet argumentationis, & artificioſæ demonſtrationis genus utpotè ab ijs quæ nobis ſunt promptiora, ab ijs quæ ſecundum naturam ſunt notiora, ab ijs quæ notiora atq; priora ſunt ſecundum eſſe, & ſecundum cognitionem eadem, qualem in mathematicis ordinem eſſe uulgatum ſatis eſt: triplex non ſine cauſa demonſtrationis genus à quibusdam Peripateticis Arabibus adducitur, Simpliciter uidelicet, ſeu cauſæ generaliter, Propterquid, ſeu cauſæ eſſendi, & Quia, ſeu cauſæ cognoſcendi uel ſigni. Demonſtrationem ſimpliciter definiunt quæ eſt ex prioribus cauſis atq; principijs à quibus ijsdem res fit, & primò cognoſcitur: ut punctus, linea, & angulus ſe habent ad figuras, Demonſtrationem ſigni dicunt quæ ex prioribus eiuſmodi incedit quibus res

cognoſci tantum primò incipit. Demonſtrationem uerò propter quid quæ ex cauſis eſſendi, à ſenſu rationeq; remotioribus ad ipſū effectū diſcurrit. Diuiſionem hanc tamquam in ſuo genere magis ſufficientem probamus, quantumuis eam Græci non attigerint commentatores, & Ariſtoteles non tantum expreſſerit quantum ignorantibus & craßioribus ſatis eſſet ingenijs.

III. Membrum.

HVic triplici demonſtrationis generi quod è duobus prioritatis, unoq; poſterioritatis modis integrari uidetur quartus à nobis modus ille adijcitur quem ex æqualibus, ſeu coæqueuis dicere poſſes, utpotè qui eſt ex ijs quæ nec ſubiectū antecedunt, neq; ſubſequuntur ſed comportantur, cumq; eo poſito neceſſariò ponuntur, ipſumq; definiunt. Hoc ipſum demonſtrationis genus eſt peculiare Lullio, eſtque certißimum quod pro confirmatione prædicati de aliquo ſubiecto poßit haberi: Ipſū explicauit per ſuum IVVM, ABILE, ET ARE.

Hinc certißimam uerißimamq; demonſtrandi rationem ſumere licet. Vnde nam enim melius aliquid bonum eſſe poſſumus argumentari, quam ex eo quod IVVM eſt, quod ſcilicet principium intrinſecum habeat benefaciendi, ſeu faciēdi boni:&q; ex eo quod habet ARE, id eſt benefacere, quod benefacit

facit uel bonum efficit, ſicut Solem eſſe calidum ex eo quod calefacit, lucidum ex eo quod lucet, Lunam eſſe luminoſam ex eo quod illuminatur:quod eſt per A T V M. *Hoc non eſt oſtendere per effectum, neq; per cauſam, neq; per utrumq;:cum enim oſtendo ueritatem Solis per ſuam lucem,non oſtendo per effectum, lux enim non eſt effectus Solis, ſicut neq; calor ut eius eſt forma perpetuò ſubiectum concomitans,non eſt effectus ignis: ſed lux illa quæ eſt ab illo in corpus illuminabile diffuſa, & calor iſte qui calefactibili ſubiecto imprimitur ſunt effectus huius & illius: tale igitur* A R E & A T V M, *id eſt, tale agere, & ita natura affectū eſſe,rei ueritatem non ab effectu,neq; à cauſa,ſed ab eo quod eſt in ea ipſa inſinuant. In ijs item quæ coordinata ſunt & ab inuicem inſeparabilia (ut in correlatiuorum,contrariorumq; exiſtentia eſt etiam manifeſtum) citrà rationem cauſæ & effectus potiſsimè contingit demonſtrare. Sed huius conſiderationis locum ſatis in præſentiarum indicaſſe ſufficiat,ſiquidem de hoc ipſo latius alibi a nobis dictum eſt. De modo autem quo ex appropriatis,ſubiectoq; conuenientibus, ut partib9,et principijs quæ ſunt in facto permanēti a, atq; proprijs affectionibus aliquid de ſubiecto licet enunciare, in ſuperioribus ſatis commoſtrauimus.*

IIII. Membrum.

ITaq; artem hanc à Raymundo Lullo adinuentam ita compleuimus & ab omni contemptibilitatis prætextu uindicauimus ut omnino proprium orbem adeò compleuiſſe cognoſcatur, ut omnino impoßibile ſit ei (pro homogeneis) aliquid amplius adijcere: Si quæ autem ſunt quæ latiore uidentur explicatione indigere, qualis eſt amplior & extenſtus tabulæ magnæ typus: hæc omnia & alia ad horum circumſtantias facientia ſufficientißimè, in libro de architectura artis Lullianæ à nobis extant enucleata, cuius quidem pertractionis intentiones iſtis adiectæ patefacient nos nihil eorum quæ ad facultatem uſumq; præſentis artis faciunt prætermiſiſſe. Quicunq; igitur horum futurus lector es, et ſtudioſus, ſi hactenus iſtas minus fueris aſſequens intentiones, roga Deum ut repetitis actibus conſequaris, quæ quanto profundiore coniectaueris ingenio, tanto ex intimioribus inuentionis iſtius efferes encomia: & tanto maiores Lullio inuentori, mihi excultori, & Deo bonorum omnium elargitori gratias agas.

* *
*

239514

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRIMA FIGVRA LVLLII
A : ideſt Abſolutorum præ-dicatorum.

coll. corregit

CoLibr
COVER BOOK SYST

Digitized by Google